A°. 1860. Opregte Woensdagsche N° 97

HAARLEMSCHE COURANT

van 25 April.

Deze Courant wordt dagelijks, met uitzondering van Zon- en Feestdagen, uitgegeven. — Prijs: *f* 5 in de drie maanden.

WEENEN, 21 April.

Naar men van goederhand verzekert, is ten aanzien van de zamenstelling van het ministerie een besluit genomen, bij 't welk aan de wenschen der vrijzinnige partij hier te lande wordt toegegeven, en dat wel ten gevolge van de ernstige vertoogen van den generaal *Benedek*. De gewezen minister *v. Hubner* zal op nieuw in het bewind worden geplaatst, en ook den heer *v. Schmerling* wordt als een der aanstaande ministers genoemd. Of de presiderende minister, graaf *Rechberg*, zijne tegenwoordige betrekking zal behouden, schijnt nog onzeker. Men acht het waarschijnlijk, uithoofde het niet onbekend is, dat ook hij in den laatsten tijd zich voor het invoeren van meer vrijzinnige instellingen in Hongarije, en wel zoodanig als die door den heer *v. Hubner* zijn gewenscht, heeft verklaard. Het door den heer *v. Bruck* aangeboden, of verlangd ontslag, schijnt verleend te zijn. Ten aanzien van zijn opvolger is niets zekers bekend. Graaf *Nadasdy* blijft in het minsterie.

Eene depeche uit Parijs, waarin voorkomt, dat de beraamde maatregelen de hooge goedkeuring wegdragen van het half-officiële fransche keizerlijke orgaan *le Constitutionnel*, heeft hier eene zonderlingen indruk gemaakt. Men hoopt, in elk geval, dat door dezelve de Hongaren voorshands bevredigd zullen zijn; vooral, indien zij bespeuren, gelijk vermoed mag worden, dat men in ernst een eigen beheer wil bevorderen. Het gerucht wil, dat de Keizer zich ook nu eerlang als Koning van Hongarije zal laten kroonen.

BERLIJN, 23 April.

Het Huis der Afgevaardigden heeft het voorstel van den heer *v. Vincke*, houdende de goedkeuring van de door het pruissische ministerie gevolgde gedragslijn, in de zaak van de keurhessische constitutionele verwikkeling, met 207 tegen 68 stemmen, aangenomen, en daardoor den bewindslieden een blijk verleend van vertrouwen in hunne staatkundige beginselen, en daarmede overeenstemmende maatregelen.

VAN DEN RIJN, 22 April.

Uit Berlijn wordt van gisteren gemeld, dat de Keizer van Oostenrijk den minister *v. Bruck*, op zijn verzoek, een tijdelijk ontslag uit zijne betrekking van minister van Financien heeft verleend, en den heer *v. Plenner*, lid van den Rijksraad, voorloopig met het beheer der geldmiddelen heeft belast.

— Uit Dresden wordt gemeld, dat ook in het bestuur van Saksen eenige wijziging te wachten zou zijn, bij welke de minister *v. Beust* als minister van Binnenlandsche Zaken zou worden ontslagen, ten einde met de eerediensten te worden belast, en in de eerstgenoemde betrekking door den heer *v. Friesen*, den tegenwoordigen minister van Financien, te worden vervangen. De heer *v. Beust*, met welken de pruissische bewindslieden zich zoo weinig schijnen te kunnen verstaan, blijft intusschen met de Buitenlandsche Zaken belast. — De Landdag komt niet voor in November bijeen. In geval die Vergadering vroeger werd bijeengeroepen, zou de keurhessische aangelegenheid gewisselijk in dezelve ter spraak worden gebragt.

— Van het eiland Rügen wordt gemeld, dat de haringvangst op de kusten van hetzelve zoo overvloedig is, dat de visch bijna geen geld meer waardig wordt bevonden. Uit Dantzig wordt geschreven, dat ook de zalmvangst op de Weichsel allergunstigst wordt bevonden.

— In berigten, in Genua aangebragt, wordt verzekerd, dat de napelsche bezetting van Palermo nog op den 16den April door eenige duizenden siciliciaansche insurgenten in die stad als 't ware werd belegerd.

PARIJS, 22 April.

— Het hier uitkomende dagblad *la Presse* meldt, naar aanleiding van particuliere correspondentien uit Turin, dat daar ter stede eene groote opgewondenheid wordt waargenomen, ter zake van de gebeurtenissen op het eiland Sicilie. De zich in Turin ophoudende napelsche uitgewekenen zijn steeds vol moed en gaan onophoudelijk voort met het bewerken der volksmenigte in het Koningrijk der Beide-Sicilien, voor zoo veel zij daartoe de gelegenheid hebben.

In sommige dagbladen is medegedeeld, dat de minister, graaf *de Cavour*, het voornemen heeft, om, zoodra de zittingen van het sardinische Parlement zullen zijn hervat, een blijk van volstrekt en onvoorwaardelijk vertrouwen uittelokken van de zijde der volksvertegenwoordiging, opdat hij, desgevorderd, zelfs zou kunnen overgaan tot het tijdelijk buiten werking stellen der Constitutie, ten einde op die wijze de gevaren te voorkomen, welke zoude kunnen voortspruiten uit eene al te levendige en hartstogtelijke beraadslaging over den afstand van Savoye en Nizza aan Frankrijk. Een zoodanige maatregel zou hoogelijk worden afgekeurd door de voorstanders der liberale instellingen van Sardinie, die thans reeds verkondigen, dat zij van den minister *de Cavour* eene te goede verwachting hebben, dan dat zij zouden kunnen veronderstellen, dat hij, hoe groot ook de bezwaren van den toestand zijn, tot zulk een uiterst hulpmiddel zou overgaan. Volgens hen zou men in geen geval uit het oog mogen verliezen, dat, als Sardinie groot en magtig is geworden, het dat eenig en alleen te danken heeft aan de milde toepassing van het beginsel der vrijheid.

Gelijk is gemeld, heeft de graaf *van Syracusa* een brief geschreven aan den Koning der Beide-Sicilien, waarin hij dezen Monarch, zijn bloedverwant, aanspoort om liberale instellingen aan zijn volk te geven. Deze brief heeft in de hoogere en lagere staatkundige kringen, zoo hier als elders, groot opzien gebaard. Aanvankelijk is aangemerkt, dat het stuk onecht kon zijn, en men derhalve voorshands geene al te groote beteekenis aan hetzelve behoorde te hechten. Het blijkt thans echter niet alleen, dat aan de echtheid niet kan worden getwijfeld, maar dat de stap, waartoe de graaf is overgegaan, van meer belang is, dan men heeft vermoed. In eene italiaansche correspondentie komt namelijk voor, dat de schrijver van den brief een afschrift van dat stuk *regtstreeks* heeft doen toekomen aan den *Prins van Carignan*, den neef van den Koning van Sardinie, en daarbij de redenen heeft uiteengezet, welke hem hebben bewogen om zijn doorluchtigen bloedverwant aantesporen tot het verlaten van den tot dusver door hem gevolgden gevaarlijken weg. De graaf *van Syracusa* geeft verder aan den *Prins van Carignan* de verzekering, dat, ingeval de Koning van Napels mogt blijven weigeren om de Constitutie van 1848 weder in zijne Staten intevoeren, hij, graaf *van Syracusa*, zijn degen ter beschikking zou stellen van Koning *Victor Emmanuel*, om, desgevorderd, voor de zaak der vrijheid en onafhankelijkheid van het gemeenschappelijke italiaansche vaderland aan de zijde van dien Monarch te strijden.

Van eene clericale zijde wordt aangemerkt, dat het allezins den schijn heeft, alsof de graaf *van Syracusa* een pretendent is. De openbaarheid, welke aan zijne waarschuwende vermaningen wordt gegeven, vooral in verband met den stap, waartoe hij is overgegaan, ten aanzien van de sardinische Vorsten, zou naar van dien kant wordt aangevoerd, zulks moeten doen vermoeden.

Van diezelfde zijde wordt verzekerd, dat de oostenrijksche Regering het stellige voornemen heeft om de bevolking van Hongarije zooveel mogelijk te vrede te stellen door de invoering van onafhankelijke provinciale instellingen en de toepassing van het stelsel der administratieve decentralisatie. De Keizer van Oostenrijk zou zelfs hebben besloten om nog verder te gaan en ten blijke, dat hij de eerste wil zijn om de autonomie van Hongarije te erkennen, het voornemen hebben opgevat om zich te doen kroonen als Koning van Hongarije.

Wat de voor Hongarije intevoeren hervormingen aangaat, zoo ontbreekt het niet aan dagbladen, die zich hoogelijk ingenomen verklaren met de bedoelingen der Regering te Weenen. Het *Journal des Débats* is evenwel van een andere meening en maakt de aanmerking, dat men volstrekt geen vertrouwen kan stellen op die Regering, die nu sedert tien jaren tegen Hongarije een hardnekkigen strijd voert en telkens, als de spanning te sterk wordt, zich uit de moeijelijkheden redt door het gebruik van hulpmiddelen als die, welke nu weder worden aangewend. De Regering belooft alsdan liberale instellingen, hervormingen in eenen vrijgevigen zin, en gaat zelfs over tot het uitvaardigen van keizerlijke patenten, die echter nooit tot uitvoering komen, maar doode letter blijven. Die van de *Débats* verkondigen, dat dit een en ander hun wantrouwen heeft opgewekt, en zij zich voor verdere teleurstellingen zullen trachten te wachten.

Zij gaan zelfs verder, vermits zij meenen, dat reeds de bewijzen kunnen worden geleverd, dat de Regering te Weenen volstrekt niet ernstig gezind is om aan de bezwaren van Hongarije te gemoet te komen. Uit berlijnsche depeches namelijk zou moeten worden afgeleid, dat het herstel der comitaten wel is aangekondigd bij keizerlijk patent, maar dat de tijd, waarop dat zal geschieden, nog in de verre toekomst wordt voorgespiegeld. In stede van een Landdag zal Hongarije zich met provinciale landdagen moeten vergenoegen, die geheel zullen zijn georganiseerd als de verdere provinciale besturen in de oostenrijksche monarchie. In het *Journal des Débats* wordt uiteengezet, dat zulks het misnoegen der bevolking van Hongarije zal opwekken, vermits deze zeer goed weet, dat die provinciale besturen nooit zijn opgeroepen geworden, zoodat hun bestaan zuiver nominaal is. Zooals de zaken nu staan, zou de door de oostenrijksche Regering aangenomen houding veeleer strekken tot het verbitteren der Hongaren, dan om eene toenadering te bewerken tusschen Hongarije en de overige gewesten der oostenrijksche monarchie.

PARIJS, 23 April.

Men verzekert van eene met de Regering in betrekking staande zijde, dat de generaal *de Lamoricière* een brief heeft geschreven aan den minister van Oorlog, den generaal *Randon*, dien hij vroeger in Algerie heeft gekend, en van dien bewindsman een in zeer welwillende bewoordingen vervat antwoord heeft terug ontvangen. De gevoerde correspondentie moet betrekking hebben op aangelegenheden, in verband met de organisatie van de pontificale krijgsmagt.

— De commissie voor de nationale verdediging heeft zich in hare laatste bijeenkomst meer in het bijzonder bezig gehouden met de maatregelen tot bescherming der monden van de fransche rivieren. Naar men verzekert, heeft de Regering verlangd, dat in de eerste en voornaamste plaats deze aangelegenheid naauwkeurig zou worden onderzocht.

— Men meldt thans, dat de te Livorno gevestigde consuls der buitenlandsche mogendheden van hunne Regeringen bepaaldelijk last hebben ontvangen om niet te verschijnen op de officiële feesten, welke daar ter stede en te Florence zijn gegeven, ter eere van Koning *Victor Emmanuel*. Alleen de engelsche consul had andersluidende instructien ontvangen.

— Het door de Regering ingediende ontwerp-van-wet, tot het aanwenden van het overschot der negotiatie van 500 millioenen voor den aanleg van openbare werken, is thans bekend, even als het rapport van den heer *Lehon*, omtrent den spoorweg van Graissessac naar Beziers.

In den brief des Keizers, welke, onder dagteekening van 15 Januarij, aan den minister van Staat is gezonden, heeft Z. M. gezegd, dat een belangrijk overschot van de geslotene geldleening, gevoegd bij andere financiële hulpmiddelen, aanleiding gaf, dat 150 millioenen zouden kunnen werden besteed voor openbare werken; welk bedrag in drie jaarlijksche termijnen zou behooren te worden gestort.

De leening heeft 520 millioenen opgebragt. Sardinie zal daarenboven 60 millioenen moeten leveren. Uithoofde echter de fondsen van Piemont lager genoteerd zijn, blijft ten voordeele van Frankrijk slechts een totaal van 568 millioenen. De liquidatie der oorlogskosten heeft haar beslag nog niet erlangd, maar thans reeds kan men gerustelijk aannemen, dat die kosten, daaronder begrepen de uitgaven voor de expeditie naar China, het cijfer van 488 millioenen niet zullen overschrijden. De Regering kan alzoo over omstreeks 80 millioenen beschikken, welk bedrag zij wenscht te vermeerderen met eene gelijke som, te leveren door het dotatie-fonds voor het leger. De Regering heeft thans voorgesteld, op welke wijze die som zal behooren te worden verdeeld over de verschillende departementen van algemeen bestuur. Voor dit jaar zou zij ruim 45 millioenen willen besteden.

— De terugreis van de graaf *de Persigny* naar Londen is te voorbarig medegedeeld. Naar men thans meldt, heeft de genoemde staatsman deze hoofdstad nog niet verlaten.

's GRAVENHAGE, 23 April.

Tot schoolopziener in het 3de schooldistrict van Zuid-Holland heeft Z. M. benoemd dr. *J. Bosscha Jr.*, te Leiden.

— Jhr. mr. *Heldewier*, tot hiertoe Zr. Ms. zaakgelastigde bij het Hof van Portugal, is overgeplaatst bij dat van Sardinie.

's GRAVENHAGE, 24 April.

Bij Zr. Ms. besluit van 22 April, is aan mr. *E. van Voorthuysen*, op zijn daartoe gedaan verzoek, eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van plaatsvervangend kantonregter te Maarssen.

— Bij besluit van 11 April heeft Z. M., beschikkende op het rekest van dr. *F. W. C. Krecke* en *F. W. van Schermbeek*, te Utrecht, in hoedanigheid van benoemde commissarissen eener aldaar onder den titel van „de Utrechtsche Gaz-onderneming" opterigte naamlooze vennootschap, bewilliging verleend tot het oprigten van die vennootschap, op den voet en onder de voorwaarden van het overgelegde ontwerp der acte van vennootschap.

— Naar men verzekert, hebben de ontwerpen van Z. E. den minister van Financien, over welke Z. M. commissarissen in de provincien zijn geraadpleegd, hoofdzakelijk betrekking tot de afschaffing der verbruik-belastingen in de gemeenten, en in verband daarmede tot eene meer gemakkelijke regeling der geldmiddelen in de groote steden

— De Tweede-Kamer heeft heden hare werkzaamheden hervat en kennis genomen van brieven van de heeren *van Hall* en *Godefroi*, houdende, dat zij, met het aanvaarden van een bezoldigd staats-ambt, hadden opgehouden leden der Vergadering te zijn; — verder van een brief van den heer *Schimmelpenninck v. d. Oije*, houdende berigt van het aanvaarden zijner benoeming tot lid der Eerste-Kamer, en van een brief van mevr. de douairière *van Reede van Outshoorn*, vermeldende het overlijden van haren echtgenoot, in leven lid der Kamer. Op voorstel van den voorzitter is besloten om mevr. *van Reede* de deelneming der Kamer in het geleden verlies te betuigen.

De geloofsbrieven der heeren *Heemskerk Az.*, *Poolman*, *Nolthenius* en *de Raadt* zijn door eene commissie onderzocht en in orde bevonden. De drie eerstgenoemden dezer hebben, na het afleggen der gevorderde eeden, zitting genomen.

De voorzitter heeft medegedeeld, dat de sedert het reces ingediende ontwerpen op het binnenl. gedisteleerd en den overgang van vast goed weder zijn ingetrokken. Verder is gebleken, dat zijn ingetrokken de ontwerpen op het Eerste boek van het wetboek van Strafregt; de doorgraving in Noord-Holland, en den Raad van State.

Van Regeringswege zijn ingediend ontwerpen 1° ter bekrachtiging van provinciale belastingen; 1° betreffende onteigening van perceelen voor het kaneal van Assen naar Groningen; 3° inkoop en amortisatie van openbare schuld; 4° betreffende den aanleg van spoorwegen voor rekening van den Staat; 5° onteigening van perceelen voor de verbetering van den Hollandschen-IJssel. Al deze ontwerpen zijn naar de Afdeelingen verzonden.

Een aantal van Regeringswege ingekomen stukken, als verslagen, inlichtingen en dergelijke zijn in handen van daartoe benoemde commissien gesteld; — en een aantal verzoekschriften, aan de Kamer gerigt, in handen van de daartoe te benoemen commissie.

De heer *de Brauw* heeft verlof verzocht tot het vragen van inlichting van de Regering en bepaaldelijk van den minister van Binnenl. Zaken, betreffende den stand der zaken nopens de verbinding van 's Gravenhage met den spoorweg van Rotterdam naar Utrecht. Het verlof is verleend en de dag tot het vragen der bedoelde inlichting is bepaald op vrijdag aanstaande.

Tot voorzitters der Afdeelingen zijn benoemd de heeren *Mackay*, *v. Zuylen*, *Thorbecke*, *v. Twist* en *Dirks*; tot ondervoorzitters de heeren *Betz*, *Heemskerk Bz.*, *v. Foreest*, *Dullert* en *Hugenholtz*; tot leden van de commissie voor de verzoekschriften de heeren *Nolthenius*, *de Lom*, *Poolman*, *Wijbenga* en *Heemskerk Az.*

HAARLEM, 23 April.

In de bijeenkomst van den gemeenteraad van heden is ingekomen een adres van directeuren van de Maatschappij ter bevordering der Nijverheid, houdende verzoek, dat voor de algemeene tentoonstelling van voorwerpen der nederlandsche nijverheid, die in 1861 te Haarlem zal plaats hebben, zal

mogen worden beschikt over de groote zaal van het Raadhuis, het Pand, enz.; welk een en ander daarvoor met elkander in verband zou moeten worden gebragt. Dit adres is in handen gesteld van B. en W.

De voorzitter heeft aangekondigd, dat het verslag van den toestand der gemeente over 1859 gereed is. De Vergadering heeft besloten om hetzelve te doen drukken.

Daarop is beraadslaagd over het adres van ingezetenen tegen den geprojecteerden weg naar den Haarlemmermeer-polder, en het voorstel van den heer *Huet*, om de daartoe betrekkelijke besluiten intetrekken, en de beraamde aanbesteding niet te doen plaats hebben.

De voorzitter heeft aangekondigd, dat ook van ingezetenen een adres is ingediend, verzoekende, dat de bedoelde besluiten *niet* zullen worden ingetrokken, en dat de ontworpen gemeenschap zal worden daargesteld, als een kraehtig middel ter uitbreiding van het marktwezen, en alzoo ter bevordering der welvaart hier ter stede.

Verder is ingekomen een brief van commissarissen uit de aandeelhouders in de negotiatie ter daarstelling van eene brug over de ringvaart bij de Fuikvaart, hunne bevreemding te kennen gevende over het gedane voorstel ter intrekking van een besluit, bij 't welk bepalingen zijn gemaakt, op welke de negotiatie is aangegaan; derwijze, dat, als tot de intrekking mogt worden besloten, de aandeelhouders hunne inschrijvingen zouden terugnemen.

De heer *Huet* heeft betoogd, dat het zijne bedoeling niet is om het daarstellen van een goeden weg te belemmeren, maar om te doen onderzoeken, of de ontworpen weg niet te kostbaar is, zoo in aanleg, als in onderhoud, om te kunnen opwegen tegen de voor 't minst onzekere voordeelen, welke men daarvan verwacht; — dat men in elk geval eene brug over de ringvaart zal behoeven, en de negotiatie voor de daarstelling van die brug zal kunnen stand houden.

Verscheidene leden hebben het wenschelijke van de handhaving van het genomen besluit betoogd. Daarbij is opgemerkt, dat, onder de wegen ter verbetering, alleen in aanmerking zouden kunnen komen de Rotteweg en de Lieweg; — dat de eerste ligt binnen den verboden kring van het fort aan de Lie; — dat het leggen eener brug daar ter plaatse niet zou worden veroorloofd, en de Lieweg geenszins het voordeel van mindere kostbaarheid zou opleveren, 't welk oppervlakkig wordt vermoed.

Wat betreft de verbindtenis jegens de aandeelhouders, is aangemerkt, dat de gemeente zedelijk verpligt moet worden geacht, om den weg, zoodanig als die is ontworpen, te doen maken, mits de kosten het bedrag van *f* 16,000 niet te boven gaan; — dat de kosten van onderhoud niet te zwaar kunnen worden gerekend, met het oog op de te verkrijgen voordeelen voor den klein-handel en het vertier, en dat het ook tegenover de aannemers, die welligt reeds kosten hebben gemaakt voor de aanbesteding, niet wenschelijk zou zijn, dat deze werden teleurgesteld, vermits dit, bij volgende aanbestedingen, geene gunstige gevolgen zoude hebben.

De heer *Tutein Nolthenius* heeft gewezen op de welvaart van Purmerend, als het gevolg van de uitbreiding van het marktwezen. Hij betreurde het, dat niet reeds dadelijk, na de droogmaking van het Haarlemmermeer, een weg derwaarts was aangelegd, en meende, dat de aanteleggen weg slechts als een begin moest worden beschouwd van hetgeen verder voor het marktwezen, bij de voordeelige ruimte, welke men daarvoor, door het dempen der grachten, zoude verkrijgen, zou behooren te worden gedaan, ten einde het bijeenbrengen van de verschillende handels-artikelen zooveel mogelijk te bevorderen.

Andere leden hebben het voorstel van den heer *Huet* verdedigd. Zij achten de kosten van den weg te hoog tegenover de te verwachten voordeelen; — ook uithoofde van den op dien weg te heffen tol, en meenden te kunnen wijzen op de weinig voldoende uitkomsten van al hetgeen reeds voor het marktwezen was gedaan, en wel bepaaldelijk met betrekking tot de veemarkt en de kaasmarkt.

De voorzitter, verzocht om ook van zijn gevoelen te doen blijken, heeft gemeend, dat men zedelijk verpligt was, het besluit te handhaven. Bij stemming is het voorstel ter intrekking van het besluit van Mei 1859, met 9 tegen 8 stemmen, verworpen. *Voor* hebben gestemd de heeren *de Breuk, Quarles, Fontein, Travaglino, Brink, Kruseman, Gerlings* en *Huet*; *tegen* de heeren *v. d. Broek, v. d. Breggen, Delcourt, v. d. Poll, v. A. v. d. Velde, Dyserinck, v. Breda, Imans* en *Tutein Nolthenius*.

De voorzitter heeft berigt, dat de som van *f* 10,050 voor de in gemeenschap met Leyden bezeten vaste goederen is ontvangen. Overeenkomstig zijn voorstel is besloten dit bedrag bij suppl. begrooting in ontvangst te brengen, en tevens de helft ten behoeve van Leyden in uitgaaf.

De heer *Dyserinck* heeft B. en W. opmerkzaam gemaakt op het groot nadeel voor de huizen langs het Sparen, door de verkoopingen van afbraak daar ter plaatse, en heeft verlangd, dat daarin mogt worden voorzien. De voorzitter heeft te kennen gegeven, de zaak in overweging te zullen nemen.

HAARLEM, 24 April.

Telegrafische berigten.

LONDEN, 24 April. Lord *Normanby* heeft gisteren avond, zoo als hij had aangekondigd, in het Hoogerhuis een voorstel gedaan om te verklaren, dat die vergadering het afkeurt, dat lord *Cowley* den minister *Russell* slechts in bijzondere brieven heeft kennis gegeven van het voornemen van Keizer *Napoleon* om Savoye in Frankrijk inteleijven; dat het Huis wel de noodzakelijkheid van eene bijzondere briefwisseling tusschen den minister en den gezant erkent, maar dat belangrijke zaken in de officiële mededeelingen behandeld behooren te worden. — Lord *Cowley*, welke de zitting van het Huis bijwoonde, heeft medegedeeld, dat graaf *Walewski* in November jl., bij gelegenheid van een bijzonder gesprek, hem wel heeft gesproken over het wenschelijke der inlijving van Savoye en Nizza in Frankrijk, maar slechts bij wijze van mededeeling van een bijzonder gevoelen; dat hij daarvan geen gewag kon maken in eene voor openlijke bekendmaking vatbare depeche; dat hij vóór Februarij geenerlei officiële mededeeling omtrent die zaak heeft ontvangen, en toen overwijld daarvan berigt heeft gegeven. — Lord *Granville* heeft de handelwijze van lord *Cowley* verdedigd, en voorgesteld om over te gaan tot de orde van den dag. — Lord *Malmesbury* heeft verklaard, dat hij niet voornemens was, lord *Cowley* te berispen, maar diens handelwijze toch als onregelmatig beschouwde, en dat, nademaal er geene officiële mededeeling had plaats gehad, de bewindslieden vrijheid hadden om te zeggen, dat zij zoodanige mededeeling niet ontvangen hadden. — Ten slotte heeft lord *Normanby* zijne motie ingetrokken.

LONDEN, 24 April. Bij *Reuter* is een telegram ontvangen, aldus luidende: „Oostenrijk en Rusland hebben Parijs voorgesteld tot het houden eener Conferentie; Pruissen schijnt daarin te zullen toestemmen. Frankrijk heeft geen bezwaar tegen het toelaten van Zwitserland, mits ook Sardinie worde toegelaten. De mogendheden zouden daarbij door hare gewone gezanten worden vertegenwoordigd."

LONDEN, 24 April. Volgens een telegram, bij *Reuter* ontvangen, heeft de Koning van Sardinie, op verlangen van Frankrijk, voor alsnog afgezien van zijn voornemen, om den titel van Koning van Italie aantenemen.

CHAMBERY, 23 April. Onder de voorstanders der inlijving bij Frankrijk heerscht dezen namiddag geene geringe geestdrift. Al de aangewende pogingen om de stemgeregtigden te bewegen, niet mede te stemmen, zijn mislukt. In het arrondissement van S. Jean de Maurienne hebben al de daartoe regthebbenden gestemd voor de inlijving. Ook elders is een gelijke eensgezindheid waargenomen. Te Bonneville hebben 2761 stemmen zich voor en eene zich tegen de aansluiting verklaard. Te Chambery hebben van 3800 ingeschrevenen 3300 ten gunste der aansluiting gestemd, en ook te Annecy heeft men zich bijna met eenparigheid van stemmen daarvoor verklaard.

PARIJS, 24 April. Uit Turin wordt gemeld, dat van de in Turin aanwezige militairen uit Savoye zich 3082 voor en 127 tegen den afstand van dat landschap hebben verklaard. Van 186 man uit Nizza hebben 157 voor de inlijving gestemd. In Chablais en Faucigny heeft men eene genoegzame eenparigheid van stemmen voor de inlijving verkregen.

FLORENCE, 23 April. De Koning begeeft zich heden naar Livorno, morgen naar Pistoia en Lucca, en vervolgens naar Sienna en Arezzo.

ROME, 23 April. Bij eene dagorde wordt verklaard, dat de heer *de Merode*, tot de ministeriele waardigheid geroepen, last heeft bekomen om zorg te dragen voor de behoeften van het pausselijke leger, in een tijd, in welken het christelijke Italie de gevaren kent, aan welke de Kerkelijke Staat is blootgesteld; dat hij met den meesten ernst aan die last zal voldoen, ten behoeve van krijgslieden, welker betoonde trouw een waarborg oplevert voor hun toekomstig gedrag.

MADRID, 23 April. Ten aanzien van graaf *Montemolin* is nog niets beslist. Het bevel van den maarschalk *O'Donnell* tot het inschepen van troepen duidt aan, dat de vrede als verzekerd wordt beschouwd.

AMSTERDAM, 24 April. Ter beurze is het navolgend telegrafisch berigt van de javaansche Handelsvereeniging, uit Batavia van 9 Maart, aangeplakt: „Java is rustig. Te Boni zijn de zaken zoo goed als geschikt. Te Bandjermasin hebben bloedige gevechten plaats gehad, in welke de vijanden veel hebben geleden. De Sulthan *Koening* is gedood; de Pangerang *Hyday* is afgezet."

Al de Burgemeesters in het 5e schooldistrict van Noord-Holland hebben zich dezer dagen met een rekest tot Z. M. den Koning gewend, om den schoolopziener in het district, den heer *G. H. Geerligs*, het door hem gevraagde ontslag uit genoemde betrekking niet te verleenen. De verzoekers dringen, naar men verneemt, daarop aan, in het belang van het onderwijs in het district, zoowel wat betreft hetgeen reeds is aangevangen, als hetgeen nog moet worden in werking gebragt, en verzoeken in elk geval den heer Commissaris des Konings en den heer inspecteur van het onderwijs in dit gewest te raadplegen over het groote belang, dat er voor dit district in gelegen is, om onder het toezigt van den practischen en ijverigen schoolopziener *Geerligs* te blijven.

— Ter vervanging van de bestaan hebbende subcommissie der Maatschappij van Weldadigheid in het ressort Haarlem, en ingevolge op 15 September 1849 in werking gebragte nieuwe statuten, is bij stemopneming der leden binnen deze gemeente gebleken, dat voor het bestuur zijn gekozen de heeren *C. Mol, E. Ritsema*, mr. *J. F. T. v. Valkenburg*, mr. *A. A. del Court van Krimpen*, mr. *C. Gerlings*, mr. *M. S. de M. Imans* en *C. J. G. de Booy*, welke heeren zich op den 20sten April ll. als afdeelings-bestuur voor Haarlem hebben geconstitueerd, en, na eenige mededeelingen van de overgeblevene leden der subcommissie, nopens hetgeen in den laatsten tijd, met betrekking tot de Maatschappij was gebeurd, uit hun midden een voorzitter, secretaris en penningmeester benoemd.

— Naar men verneemt is door den heer *Caland*, oud hoofdingenieur in Zeeland, aan den gemeente-raad van 's Gravenhage een ontwerp ingediend voor een aanleg van eene zeehaven te Scheveningen. Bij hetzelve worden bezwaren geopperd tegen de ontwerpen van de heeren *Conrad* c. s. en *Arriens* c. s. als te kostbaar. Volgens het ontwerp van den heer *Caland* zoude de haven moeten worden aangelegd voor het Badhuis, en bestaan uit een regthoek, welke met de langste zijde, ten bedrage van 820 ellen, loodregt op de kust staat, en de andere zijde, bij eene breedte van 160 ellen, op het noord-oosten eene opening oplevert van 220 ellen. De kosten van eene dergelijke haven worden door den ontwerper op *f* 1,479,400 geraamd.

— Te 's Gravenhage is den 23sten April de vergrooting van het koninklijk post-kantoor, op het kerkplein aldaar, aanbesteed aan de heeren *P. Smit en Zoon* voor de som van *f* 18,700. Het daarstellen van een bazaltmuur aan het Zederik-kanaal, bij den Arkelschen-dam, is aangenomen door de heeren *C. de Jong Cz.* te Ameide voor *f* 7147.

— De heer *C. van Berkum* te Arnhem is aannemer geworden van het bouwen van tien paardenstallen op de legerplaats te Millingen, voor *f* 28,000. De te Zeist voorhanden bouwstoffen zullen door de detachementen der veld-artillerie en mineurs derwaarts worden overgebragt.

—Bij arrest van den Hoogen Raad, van 24 April, is de voorziening in cassatie van den tot de straf des doods veroordeelde *P. Pijnacker* verworpen.

SCHEEPSTIJDINGEN.

AMSTERDAM, 24 April. Den 23sten dezer in **Texel** BINNENGEKOMEN: *Suriname*, Rijntjes, Suriname; *drie Gebroeders*, Kaspersma, de stoomb. *Beaver* en *Diana*, alle 3 van Londen; *Camilla*, Bateman, Cardiff; *Watermillock*, Sanderson, Sunderland; de stoomb. *Rubens*, Hull.

UITGEZEILD: *Jane*, Romeril, *Emma*, Hofkamp en *Vrouw Anna*, Croes, alle 3 naar Londen; *Stad Enschede*, Niggebrugge, Dundee; *Efford*, Hodge en *Jane*, Robson, beide naar Newcastle; *Seaman*, Smith, *Jane*, Rowland, *Dawn*, Brown en *Messenger*, Sharp, alle 4 naar Sunderland; *Immanuel*, Berg, *Grevende Karen Wedel*, Christensen en *Erie*, Traarvig, alle 3 naar Fredrikstad; *Drammen*, Frost, *Aukathor*, Morck, *Thetis*, Hovgaard en *Chelone*, Uhlenberg, alle 4 naar Drammen; *Luna*, de Vries en *Catharina*, Oldenburger, beide op avontuur. Wind kompas rond.

Den 23sten dezer in **Helvoet** BINNENGEKOMEN: *Hendrika*, Bonn, Banjoewangie, l. v. Brouwershaven; *John Shelly*, Haines, Newcastle; de stoomb. *Holyrood*, Leith; *Ocean Queen*, Hull.

UITGEZEILD: *David Stuart*, Pruitis, Brouwershaven; de stoomb. *Trieste*, Triest; *Aurora*, Smith, Grangemouth; *Mayflower*, Bennett, *Levret*, Gale en *Prudentia*, Nielsen, alle 3 naar Newcastle; *Helena Maria*, Mulder, Pernau; *Maria Jeanne Jacoba Barendina*, Staal, Stettin; *Ceres*, Olsen, Holmstrand. Wind z.

Den 22sten dezer in **Brouwershaven** BINNENGEKOMEN: *van Oldenbarneveld*, Forley Duwell, Rotterdam naar Batavia; 23 dito *Maarten van Rossem*, van der Eyk, Banjoewangie naar Rotterdam; *Martha Brader*, Brader, Londen naar Schiedam.

Den 21sten dezer te Liverpool binnengekomen: *California*, de Wijn, Amsterdam; en uitgezeild: 19 dito *Mathilda Barbara*, Kat, Suriname.

AMSTERDAM, 24 April. De Nederl. galjoot *Anna Arendina*, kapt. Pott, van Liverpool naar Nerva, is 15 dezer in de Noordzee gezonken, doch het volk gered en te Londen aangebragt.

LONDEN, 21 April. Aangaande de Nederl. schooner *Sallandt*, kapt. Jonker, 7 Jan. van Cardiff naar Cadix vertrokken, heeft men sedert niets vernomen.

GIBRALTAR, 19 April. De Nederl. kof *Jentina*, kapt. Vos, van Ayr met ijzer naar Seville, is in de baai van Biscaye gezonken.

Gepraaid: 27 Febr., op 0° 1′ z. b. en 22° 50′ w. l., *Alblasserwaard*, von Lindern, Shields naar Macassar; 24 Maart, op 23° 24′ n. b. en 41° 4′ w., *Nederland & Oranje*, Rosier, Banjoewangie naar Amsterdam.

BEURS VAN AMSTERDAM.

Prijzen der Effecten.

24 *April* 1860. 4½ *ure.*

	van	*tot*	*gebl.*
NEDERLAND.			
W. Schuld 2½ p	63 15/16	64	—
„ 3 „	76⅛	¼	76¼
„ 4 „	98 13/16	15/16	98 15/16
O. I. Leen. 4 „	97½	—	—
Amort. Sd. 2½ „	95	—	—
Hand. op resc. .	129½	⅝	—
„ a cont. 4½ „	—	—	—
„ Leen. 4 p	—	—	—
Holl.-Spw . . .	—	—	—
Leening 4½ p	—	—	—
Rijn-Spw. 4½ „	101¼	—	—
BELGIE.			
Ct. Bel. B. 2½ p	—	—	—
„ *Rots.* 2½ „	51¾	—	—
FRANKRIJK.			
Certif. . . . . 3 p	—	—	—
SPANJE.			
Oblig. . . . . 1½ p	35⅜	½	35 7/16
„ . . . . 3 „	46¾	—	—
„ Bin. 3 „	45	3/16	45⅛
Am.-Schuld . . .	15⅝	¾	—
Bew. Coup	4¾	—	—
PORTUGAL.			
Oblig. . . . . . 3 p	43 5/16	—	—
„ 1856. 3 „	42¼	—	—
RUSLAND.			
Hope & C°. 5 p	103⅛	¼	—
„ 5 „	101¾	—	—
Certif. Obl. 5 „	85	⅛	—
„ „ 4 „	80¾	—	—
„ *Stglitz* 4 „	81½	—	—
„ N. 4 „	—	—	—
„ 5 Ser. 5 „	90½	—	—
„ 6 „ 5 „	99⅝	—	—
„ Hamb. 5 „	—	—	—
„ Lond. 5 „	—	—	—
„ „ 4½ „	93¼	—	—
„ „ 3 „	62⅜	⅝	62⅝
Insch. . 6 „	—	—	—
Cert. . 6 „	—	—	—
Spw. Act. 5 „	—	—	—
„ volgef. 5 „	214½	215	—
Hijpoth. . . 4½ „	—	—	—
POLEN.			
Aand. 1835. *f*	162½	—	—
Oblig. . . . . 4 p	80	—	—

	van	*tot*	*gebl.*
PRUISSEN.			
Oblig. 59. 5 p	101⅞	—	—
Aand. 54. 3½ „	201	—	
OOSTENRIJK.			
Obl. Met. 5 „	47¾	13/16	—
„ „ 2½ „	25¾	13/16	—
„ r. Amst. 5 „	71¼	⅜	71⅜
„ Nat. 54. 5 „	55 5/16	7/16	55⅜
Wener Bank *f*	—	—	—
„ . . „	—	—	—
„ 4 p	210	—	—
Fr. Sp. *Hop.* 3 *f*	—	—	—
NAPELS.			
Cert. L. B. 5 p	—	—	—
DENEMARKEN.			
Obl. Lond. 5 p	—	—	—
„ 3 „	—	—	—
BRAZILIE.			
Geldl. 52. 4½ p	—	—	—
„ 58. 4½ „	86⅝	—	—
SARDINIE.			
. . . . 5 p	—	—	—
PERU.			
Geldl. 54. 4½ p	—	—	—
„ Fransche .	—	—	—
ECUADOR.			
Obl. 55. 1 p	11	—	—
VENEZUELA.			
Oblig. . . . 3 p	25	¼	—
„ . . . 1½ „	13 1/16	3/16	—
GRENADA.			
Oblig. . . . . 4 „	13 5/16	⅜	—
„ Uitg. . .	4½	—	—
MEXICO.			
Oblig. . . . . 3 p	20 1/16	3/16	20 1/16
N.-AMERICA.			
Philad. Lt. B.	—	—	—
„ *Rots.* 6 „	—	—	—
Ill. Spw. Aand .	—	—	—
„ Obl. C. R. 7 p	84½	—	—
Galv. Spw. 8 „	40¼	½	—
Louisiana 5 „	102½	—	—
GRIEKENLAND.			
Obl. 1825 5 p	—	—	—

Amsterdam Thesaurie 5 pc. 107½. Brazilie geldl. 1839 van £ 100 5 pc. 96¼. De 6 pc. Vereenigde Staten bij *Hope & C°.* 102¾. — Beleening 3. Prolongatie 2½. Disconto 3.

Aldus opgemaakt door het Bestuur der *Effecten-Societeit:*

IJ. DE KOCK, *President.* J. A. JOLLES JR. 1e. *Secretaris.*

De spaansche fondsen waren williger, met goeden handel; de overige onveranderd met weinig omzet.

WEENEN, 24 April. De 5 pc. Met. 69.30.

LONDEN, 24 April. De 3 pc. gecons. resc. 94¾.

PARIJS, 24 April. De 3 pc. 70 fr. 05.

MARKTBERIGTEN.

AMSTERDAM 24 April. *Koolzaad* Sept. en £ 72.

ROTTERDAM, 23 April. *Tarwe*; n. Zeeuws., Vlaams. en Overm. bragt heden 10 à 20 c. meerder op; goede en puike *f* 9,70 à *f* 10,50; mindere *f* 8,70 à *f* 9,50; geringe *f* 7,70 à *f* 8,50; jarige *f* 10 à *f* 11,50; Pools. en roode prijsh.; 160 p. o. witb. Pools. *f* 365; 158 p. jar. dito *f* 350, *f* 355; 162 p. jar. Bovenl. Ris *f* 336; 158 p. n. Kleefs. *f* 330. *Rogge:* Overm., Zeeuws. en Vlaams. schaarsch en 10 à 20 c. hooger *f* 6.75 à *f* 7,75; voorts 152, 155 p. Zweeds. *f* 220, *f* 225; 156 p. Deens. *f* 225; 153 p. jar. Koningsb. *f* 235; 152 p. Pruiss. *f* 230; 148 p. n. Petersb. *f* 212; 145 p. Arch. *f* 200; 144, 146 p. jar. dito *f* 203, *f* 205, *f* 206; 143 p. dito te Delfshaven *f* 197. *Gerst:* Zeeuws., Vlaams. en Overm. 10 c. hooger; winter *f* 5,30 à *f* 6,40; dito zomer *f* 5,30 à *f* 6,50; voorts 132 p. Zweeds. te Schiedam *f* 186; 133 p. dito te Delfshaven *f* 188. *Haver* 20 c. hooger; Zeeuws. en Inl. korte *f* 3,70 à *f* 5,40; dito lange *f* 2,70 à *f* 4,20. *Boekweit:* op 140 p. N.-Brab. *f* 230, *f* 232, *f* 233, *f* 235; Belg. *f* 225; Gron. zwarte zand *f* 230; grove Frans. per 2100 kilo *f* 190. *Erwten:* Zeeuws. groene *f* 8,50 à *f* 10,25; groote dito *f* 9,50 à *f* 12; Geld. graauwe en capuc. *f* 11 à *f* 15,50. *Boonen:* Zeeuws. en Walch. witte *f* 10 à *f* 11,50; dito bruine *f* 10,50 à *f* 12,75; dito paardenboonen 20 c. hooger *f* 6 à *f* 7,10. *Koolzaad:* Overm. gestort £ 66½. *Lijnzaad:* 116 p. gezuiverd Odessa *f* 337. In publ. veiling 24 last 110, 111 p. Taganrog *f* 312. De 47 last Catania *f* 344 opgeh. *Kanariezaad* slap *f* 8,75 à *f* 9,50.

241ste STAATS-LOTERIJ.

Trekking der vijfde Klasse.

2de Lijst. N°. 2674, 2831 en 4132, ieder een prijs van *f* 1000.

*** Bij de commissie te Scheveningen voor de nagelaten betrekkingen der omgekomen visschers is ontvangen; van H. G. B. *f* 2,50; door tusschenkomst van ds. *Gann Dun* *f* 40.

Vijftigjarige Echtvereeniging van:

PIETER HOEK SPAANS SR.

en

LIJSBET PURMER.

OUDENDIJK, den 8sten April 1860.

Vijfentwintigjarige Echtvereeniging van:

PIETER HOEK SPAANS JR.

en

GRIETJE BAKKER.

OUDENDIJK, den 19den April 1860.

Getrouwd:

PIETER HOEK SPAANS

en

AAFJE LEGUIT.

CORNELIS LEGUIT

en

JANTJE SPAANS.

OUDENDIJK, den 22sten April 1860.

25 jarige Huwelijksvereeniging van:
F. W. SCHWEEKE
en
A. VISSER.
MONNICKENDAM, 23 April 1860.

*** Ondertrouwd:
DE WIJK, W. C. VERWEY MEJAN
15 April 1860. en
Algemeene kennisgeving. K. NIJSINGH.

*** Getrouwd:
P. HONIGH Kz.
van *Koog aan de Zaan*, en
AALTJE VISSER.
BEEMSTER, 22 April 1860.

*** Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER *S. J. PRINS — LOOS.*
WORMERVEER, 18 April 1860.

*** Bevallen van eene DOCHTER *A. A. BATTEN*, geliefde Echtgenoot van H. BOEKEN.
AMSTERDAM, 20 April 1860.

*** Bevallen van eene DOCHTER *JOHANNA WANSLEVEN*, Echtgenoot van Mr. J. LOHMAN.
GRONINGEN, 21 April 1860.
Eenige kennisgeving.

*** Heden beviel voorspoedig van eene welgeschapene DOCHTER *CHRISTINA POST*, geliefde Echtgenoote van B. VAN SPREEKENS.
BRUMMEN, 21 April 1860.

*** Bevallen van een ZOON *M. MAES — HARVEY.*
Huize BERG EN DAAL, bij *Voorhout*, 21 April 1860.

*** Heden beviel zeer voorspoedig van eene DOCHTER *G. BRAVE*, geliefde Echtgenoot van
P. J. MOUTHAAN.
'S GRAVENHAGE, den 21sten April 1860.

*** Bevallen van een' welgeschapen ZOON *J. KAPTEYN — BRAUNIUS OEBERIUS.*
BODEGRAVEN, 22 April 1860.
Eenige kennisgeving.

*** Bevallen van eene DOCHTER *W. M. J. CLANT — VAN ROSSUM.*
OUDSHOORN, 22 April 1860.
Eenige kennisgeving.

*** Voorspoedig bevallen van een' ZOON *S. TIJL*, hartelijk geliefde Echtgenoote van
DELFT, H. DE VEER.
22 April 1860. Algemeene kennisgeving.

*** Bevallen van eene DOCHTER *B. KROOK VAN HARPEN*, geliefde Echtgenoot van G. LUBER.
AMSTERDAM, 22 April 1860.

*** Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER *J. M. H. SCHULTZE, VAN DER BEEK.*
GORINCHEM, den 23sten April 1860.

*** Bevallen van eene DOCHTER Vrouwe *E. J. H. HESHUYSEN — GERLINGS.*
HAARLEM, den 23sten April 1860.

*** Heden overleed plotseling, Vrouwe C. C. S. M. VAN HAMEL, geb. DENIS.
HEERENVEEN, 18 April 1860.
Eenige kennisgeving.

*** Ook onze lieve JOAN werd ons ontnomen. Bijna 5 jaren mogten wij ons in zijn bezit en gelukkige ontwikkeling verheugen. B. CH. LEDEBOER.
EIBERGEN, J. W. LEDEBOER.
20 April 1860. NACHENIUS.
Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed onze oudste Lieveling ANNA ELISABETH CORNELIA, bijna vier jaren oud.
UTRECHT, J. W. GUNNING.
21 April 1860. P. A. GUNNING — PIERSON.
Eenige kennisgeving.

*** Heden trof mij ten tweeden male eenen zwaren slag, door het afsterven van mijne geliefde Dochter TRIJNTJE, in den jeugdigen leeftijd van 16½ jaar. P. FRANSEN.
MEDEMBLIK, 21 April 1860.

*** Mogten wij ons verheugen in het bezit van onzen geliefden Vader en Behuwd-Vader, de Wel-Eerwaarde Heer PETRUS JURIANUS LANDSKNEGT, Emeritus Predikant, tot op bijna 87jarigen leeftijd, heden behaagde het den Almagtige hem op te roepen. Een verval van krachten maakte een einde aan zijn voor ons dierbaar leven.
ZIERIKZEE, *Namens Kinderen en Behuwd-Kinderen*,
22 April 1860. P. C. LANDSKNEGT.
Strekkende deze tot algemeene en bijzondere kennisgeving.

*** Heden overleed de Edel Achtbare Heer JOANNES ANTONIUS DE SONNAVILLE, Wethouder der Stad *'s Gravenhage.*
'S GRAVENHAGE, den 22sten April 1860.

*** Voor de menigvuldige blijken van deelneming, mij betoond bij het overlijden mijner innig geliefde Dochter, betuig ik, mede uit naam mijner Kinderen, mijnen hartelijken dank. Wed. C. H. KERKHOFF
STAATS.
HAARLEM, 23 April 1860.

*** De ondergeteekende betuigt zijnen dank, voor de betoonde belangstelling bij de bevalling zijner Echtgenoote. F. D. FONTEIN Kz.
UTRECHT, 24 April 1860.

*** Voor de vele bewijzen van deelneming, ons betoond bij het verlies van onzen jongsten Lieveling, betuigen wij door deezen onzen hartelijken dank. G. PLAAT.
UTRECHT, J. I. PLAAT,
25 April 1860. DE KRUYFF.

*** Gevoelig voor de menigvuldige blijken van deelneming, bij gelegenheid van de feestviering onzer vijftigjarige Echtvereeniging, betuigen wij langs dezen weg onzen hartelijken dank, aan Familie, Vrienden en Bekenden, zoowel binnen als buiten de stad.
HAARLEM, M. MIENIKUS en
25 April 1860. J. B. MIENIKUS,
geb. GESWINDT.

*** De Betrekkingen, betuigen door dezen zeer hunnen dank, voor de vele en hartelijke bewijzen van deelneming, hun betoond bij het treurig verlies, het welk hun heeft getroffen. D. E. GLASER.
POSTLAAN, onder *Heemstede*, 25 April 1860.

POLDER WAARD EN GROET-RENTEBETALING.

De **COUPON** der leening *f* 180,000 en genaamd *Losrente*, ten laste des Polders Waard en Groet, vervallende 1 Mei 1860, zal worden betaald te Amsterdam, ten Kantore van *de Ontvang en Betaalkas*; de uitreiking van nieuwe stellen Coupons zal later worden geannonceerd.

De Coupon der leeningen van *f* 35000 en *f* 23000 ten laste van gezegden Polder, vervallende mede op 1 Mei 1860, zal worden betaald, ten Kantore van den Secretaris Boekhouder des polders, te Winkel.

Dijkgraaf en Heemraden van Waard en Groet,
K. BREEBAART, Dijkgr.
A. R. SLOOS, Secret.

*** Ter vervulling van de Betrekking van **HOOFDONDERWIJZER**, aan de openbare School te Overlangbroek, opengevallen door het eervol ontslag van H. LENS, noodigen Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Langbroek, Sollicitanten uit om zich, met *vrachtvrije* Brieven en onder overlegging der bij de Wet vereischte stukken, voor den 15den Mei aanstaande, bij het Gemeente-Bestuur aan te melden.

De voordeelen aan die Betrekking verbonden zijn, onder intewachten goedkeuring van H. H. Gedeputeerde Staten, behalve vrije Woning en Tuin eene Jaarwedde van *f* 400.

Dag en plaats van het vergelijkend Examen zullen aan de Sollicitanten nader bekend gemaakt worden.

Indien de benoemde de vereischte geschiktheid bezit, bestaat er zeer veel vooruitzigt, dat hem, onder goedkeuring van H. H. Gedeputeerde Staten de Betrekking van Koster en Voorlezen in de Hervormde Gemeente van Overlangbroek zal opgedragen worden. De voordeelen aan die Betrekking verbonden beloopen ongeveer *f* 40.

*** Tegen primo Junij wordt gevraagd, een **HULPONDERWIJZER**, die in staat is de Kerkedienst (met Orgel) waartenemen, en onderwijs in de Fransche Taal te geven. Bij veel vrijen tijd is het Salaris boven Kost en Inwoning *f* 150. Brieven *franco*, onder Lettr. C., bij den Boekhandelaar C. BIELEVELT, te Utrecht.

*** Een **HULP-ONDERWIJZER**, bekend met de beginselen der Fransche Taal, wenscht tegen 1 Julij geplaatst te zijn. Adres met *franco* Brieven, onder Letter A., aan het Postkantoor te Zevenbergen.

*** Een Onderwijzer, in eene der groote Steden van Zuid-Holland, heeft de gelegenheid, om op zijn *Instituut* dat bestemd is voor jonge Lieden uit den deftigen stand, een paar **KOSTLEERLINGEN** te plaatsen. Adres *franco*, onder Lr. H, bij den Boekhandelaar A. HOOGENBOOM, Reestraat, te Amsterdam.

*** De betrekking van **PORTIER** in het *Stads-Armhuis* te Rotterdam met 1° Junij e. k. vacant zijnde, worden Sollicitanten, liefst gepasporteerde Militairen, die het Kleedermakerswerk verstaan, uitgenoodigd, zich te wenden met eigenhandig geschreven *portvrije* Brieven, tot de Commissie voor het Burgerlijk Armbestuur aldaar, vóór of op den 27sten April e. k.

Ongehuwde staat, ouderdom tusschen de 40 en 50 jaren en goede getuigschriften zijn vereischten.

Aan de betrekking is verbonden *f* 150 Tractement met Inwoning, Bewassching en Genees- en Heelkundige hulp.

De Commissie voornoemd,
Mr. H. C. VERNIERS VAN DER LOEFF, Voorzitter.
Mr. C. M. VAN DER LEEUW, Secretaris.

*** Men verlangt om terstond in dienst te treden: Een à twee **SMIDSKNECHTS**, met Boerenwerk en Paardenbeslaan genoegzaam bekend. Belanghebbenden vervoegen zich met *franco* Brieven of liefst in *persoon* onder Letter S., bij den Boekhandelaar W. A. ANTONIJSSEN, te Beverwijk.

*** **KOSTSCHOOL voor JONGE JUFVROUWEN, te Krimpen aan de Lek.**

De ondergeteekende, thans Directrice eener dergelijke Inrigting te Kinderdijk, verwittigt Ouders en Voogden, dat zij voornemens is, hare INRIGTING met Mei aanstaande te *verp'aatsen* naar bovengenoemde Gemeente.

Moest zij vroeger vele aanvragen afwijzen, thans is zij door een ruimer Lokaal in staat gesteld aan het verlangen der Ouders te voldoen. Het Onderwijs omvat alles wat tot eene beschaafde opvoeding behoort. Nadere inlichtingen zullen gaarne op *franco* aanvragen gegeven worden, door de Wel-Eerw. Heeren VAN VEEN, te Krimpen a/d. Lek, en SESBRUGGER, te Amsterdam.

C. A. BOOGAERDT.

De ondergeteekenden, uitmakende de Gemeentelijke School-Commissie, bevelen volgaarne en in gemoede bovengenoemde Inrigting aan: 1°. Wegens de bekwaamheid en soliditeit der Directrice, welke eene verstandelijke en godsdienstige zedelijke opleiding waarborgen; 2°. Wegens de doelmatigheid der Woning met aangenamen Tuin; 3°. Wegens de gunstige en gezonde ligging der plaats.

De Burgemeester, J. E. G. DE VRIES.
Krimpen a/d. Lek, De Wethouders, { T. HUIZER.
1 *April* 1860. { P. HORSMAN.

*** Eene **DAME** van de P. G., circa 40 jaren oud, zoekt eene plaats als Huishoudster. Zij is als zoodanig vele jaren werkzaam geweest, zij spreekt en leest gemakkelijk Fransch en is van de beste getuigschriften voorzien. Brieven *franco*, aan het adres van den Heer A. KNOOP, Klein Heiligland te Haarlem, onder Letters Z. Z.

*** Men vraagt tegen 1° Julij of vroeger bij een ongehuwd Predikant, in de Prov. Utrecht, **IEMAND** voor **Meid alleen**, niet beneden de 30 jaren en van goede getuigenis voorzien. Adres *franco* onder Litt. L., bij GEBROEDERS VAN DER HOEK, Boekhandelaren te Leiden.

*** *Burgemeester en Wethouders van* HAARLEM, zullen op Donderdag den 26sten dezer, des namiddags ten 2½ ure, behoudens nadere goedkeuring van den Gemeenteraad, ten Raadhuize der Gemeente Aanbesteden:

Het maken van eenen **WEG** en **BRUG**, ter verbetering van gemeenschap der Gemeente Haarlem met den Haarlemmermeerpolder.

De voorwaarden, waarvan gedrukte exemplaren met de daarbij behoorende plans en teekeningen, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar zijn, liggen ter lezing ter Gemeente-Secretarie, op alle werkdagen van des morgens 10 tot des namiddags 4 uren.

De aanwijzing zal geschieden 8 dagen vóór de besteding, terwijl nadere inlichtingen te bekomen zijn bij den opziger over de stedelijke werken en gebouwen.

Haarlem, 7 *April* 1860.
Burgemeester en Wethouders voornoemd,
F O C K, Voorzitter.
J. TIELENIUS KRUYTHOFF, Secretaris.

Openbare Kennisgeving.

Dijkgraaf en Hoogheemraden der VIJF-HEERENLANDEN, brengen bij deze ter kennis van de Ingelanden:

1. Dat bij de op den 18den dezer in het 3de kiesdistrict plaats gehad hebbende herstemming voor nog drie Hoofdingelanden Plaatsvervangers, als zoodanig benoemd zijn, de Heeren P. VAN BUUREN, A. T. STERK en J. KORTLEVER.

2. Dat bij de op den bovengemelden dag in het 1ste kiesdistrict plaats gehad hebbende verkiezing voor een' Hoofdingeland, door niemand de volstrekte meerderheid verkregen zijnde, eene herstemming zal moeten plaats hebben over de Heeren KORSTIAAN VAN DER HEIDEN en GOVERT VEEN. Welke op de bij art. 54 van het Reglement voor het Hoogheemraadschap bedoelde lijst zijn geplaatst.

Voorts maken Dijkgraaf en Hoogheemraden bekend: dat de genoemde herstemming voor den te verkiezen Hoofdingeland, in het 1ste district zal geschieden op het Raadhuis te Vianen, op Woensdag den 2den Mei aanstaande, van des voormiddags ten 9 tot des namiddags ten 2 uur.

En zal deze bekendmaking worden aangeplakt waar het behoort, alsmede in een dagblad worden geplaatst.

Vianen, den 19den *April* 1860.
Dijkgraaf en Hoogheemraden voornoemd,
G. BODDE.
De Secretaris-Penningmeester,
J. J. CAMBIER.

*** SPAARNDAMMER-POLDER.

Ingelanden van voornoemde Polder, kunnen van heden af, gedurende 14 dagen, ten Kantore van den Secretaris des Polders te Spaarndam, inzage nemen van de **Rekening** over 1859, alsmede van de **Begrooting** voor 1860; terwijl zij tevens tot het houden der Vergadering worden uitgenoodigd, welke op Donderdag den 10den Mei 1860, des voormiddags ten elf ure, zal plaats hebben, ten huize van *C. Willemse*, te Spaarndam, tot vaststelling dier Rekening en Begrooting.

Spaarndam, 24 *April* 1860.
Namens Poldermeesteren van voorn. Polder,
GT. VAN EGMOND, Secretaris.

Schooter - Veenpolder.

Ingelanden van voornoemde Polder, kunnen van heden af, gedurende 14 dagen, ten Kantore van den Secretaris des Polders te Spaarndam, inzage nemen van de **Rekening** over 1859, alsmede van de **Begrooting** voor 1860; terwijl zij tevens tot het houden der Vergadering worden uitgenoodigd, welke op Zaturdag den 12den Mei 1860, des voormiddags ten tien ure, zal plaats hebben, op de Raadkamer der Gemeente Schooten c. a., tot vaststelling dier Rekening en Begrooting.

Schooten c. a., 24 *April* 1860.
Namens Poldermeesteren van voorn. Polder,
GT. VAN EGMOND, Secretaris.

*** Eenige Ledematen der Hervormde Gemeente, in den Haarlemmermeer-Polder, verzoeke het Kerkbestuur dier Gemeente, dat de **verpachting van zitplaatsen in de Kerk**, aan het Kruisdorp, niet op Zondag na de Godsdienstoefening in de Kerk zal plaats hebben, doch dat voor deze daad van koophandel een dag in de week zal worden aangegeven.

Indien het Kerkbestuur, *of sommige Leden daarvan, die gewoon zijn alles naar hunne pijpen te doen dansen*, de **verpachting op Zondag in de Kerk** alevel mogt willen doen doorgaan, vertrouwen zij dat den Heer Predikant *niet medepligtig zal willen zijn aan dit schandelijk fijt.*

MANUFACTUREN,

GROOTE MARKT TE HAARLEM.

A. VON DER MÜHLEN, heeft ontvangen de **Nieuwe MODELLEN** van: Zomer-Mantels, Mantilles, Hoeden, Mutzen en Kinder-Goederen, rijke Zijden en Fantasie Stoffen, Organdis, Jaconats, Barèges Anglais, Popelines, Grenadines, enz., Robes van 5, 7 en 9 Volants in alle genres, Long-Chals, Doeken, fijne Broderies, Linten, Bloemen, Veeren, Dames Laarsen, Schoenen, Handschoenen, Parasols, nieuwe Crinolines, enz., enz.

Het **LAKEN MAGAZIJN** is mede ruim voorzien van fijne Lakens, Buckskings, Vesten, Cols, Overhemden, en de **Nieuwe HEEREN ARTIKELEN.**

KOORTS-DRUPPELS.

Deze reeds zoo algemeen en zeer gunstig bekende **DROPPELS**, zijn zeer aan te bevelen om hare uitmuntende Koortswerende werking in ALLEDAAGSCHE-, ANDERDAAGSCHE- en DERDENDAAGSCHE KOORTSEN, vooral ook bij *slepende* of *langdurige* Koortsen, alsmede bij zoogenaamde BINNENKOORTSEN. Dezelve onderdrukken niet slechts tijdelijk de Koorts zoo als vele andere koortsmiddelen, maar verschillen daarvan door hare GENEZENDE EIGENSCHAPPEN. Ook bevatten deze **DROPPELS** NIETS GEENE SCHADELIJKE bestand-

deelen. Zij zijn verkrijgbaar à 80 cents het *verzegelde* fleschje bij de Heeren Apothekers:

Amsterdam, *B. Adama*, Utrechtschestraat.

Amsterdam, *Adama*, Nieuwendijk bij de Raamskooy.

Alkmaar, *H. Schreuder & C°.*	Leiden, *van Tricht*, hoek van de Donkersteeg.
Axel, *Verbeek Vrolik.*	Maarssen, *Prillevitz.*
Breda, *J. de Lint.*	Middelburg, *van de Kamer.*
Culenburg, *van der Meer.*	Nijmegen, *J. J. Sneltjes.*
Delft, *H. W. de Kruyff.*	Rotterdam, *van Santen Kolff*, Korte Hoofdsteeg.
Dokkum, *J. B. Walter.*	Roozendaal, *F. Krüger.*
Dordrecht, *van Roosendaal.*	Schiedam, *A. J. van der Schalk.*
Eindhoven, *T. van Bon.*	Tiel, *M. L. Post.*
's Gravenhage, *van Rennesse*, Boekhorststraat.	Tilburg, *H. Martens.*
Goes, *J. A. Le Cointre.*	Utrecht, *Grootendorst*, buiten de Waardpoort.
Gorredijk, *S. G. Zwart.*	Vlaardingen, *Lagerwerff.*
Haarlem, *J. J. Schreuder.*	Workum, *J. Smeding.*
Hoogeveen, *C. H. Radijs.*	Zierikzee, *V. La Brand.*
Hoorn, *Jan Korver & Zoon.*	
Heerenveen, *Dornseiffen.*	
Hulst, *J. Nederveen.*	

Ook zijn deze *Druppels* te ontbieden door tusschenkomst der Heeren: te

Leeuwarden, *S. P. Postma*, Breedstraat.

Sneek, *P. T. Potma*. Harlingen, *E. W. Petersen.*

AANBESTEDING.

Dijkgraaf en Heemraden van de ZIJPE en HAZEPOLDER, zijn voornemens, op Maandag den 30sten April 1860, des middags ten 12 ure, in het Logement *het Wapen van de Zijpe*, aan de Schagerbrug, in de Zijpe, **Aan te besteden:**

Het eenjarig Onderhoud van alle **GEBOUWEN**, **BRUGGEN**, de **SLUIS** en al wat verders aan den **POLDER** behoort, alsmede eenige **VERNIEUWINGEN** en eenig **SLOOTWERK**.

Het Bestek zal acht dagen te voren ter lezing liggen en tegen 50 Cents verkrijgbaar zijn, ten Kantore van het Waterschap te Alkmaar en bij den Polderbaas, aan de Oude Sluis.

De aanwijzing zal Zaturdag den 28sten April e. k., des morgens ten 10 ure, aan de Oude Sluis plaats hebben.

*** Tegen primo Augustus aanstaande is er gelegenheid, bij eene fatsoenlijke Weduwe, van de P. G., wonende op een allerliefst gelegen Dorp (prov. Utrecht), op een half uur afstand van den Rijnspoorweg, ter bekoming van **KOST en INWONING**, voor een Heer of Dame; of voor een paar bejaarde Lieden zonder Kinderen; ook zoude men wel genegen zijn, eene hulpbehoevende Dame, of iemand met zwakke geestvermogens te verzorgen. Reflecterenden, gelieven zich *franco* te adresseren, onder Letters A. Z., aan den Boekhandelaar JR. DETMAR, te Veenendaal.

Te Soestdijk,

te HUUR, met 1°. Mei a. s., op het aangenaamste gedeelte: Een **BUITENVERBLIJF**, bevattende 3 Beneden- en 3 Bovenkamers, Meidenkamer, Keuken, Kelder enz., geschikt voor *Zomer- en Winter-Verblijf*. Te bevragen bij G. UBBINK, te Soestdijk.

*** Wordt te KOOP aangeboden: Een **HUIS**, met 3 Voorkamers, behangen en met Stookplaatsen, Alcove, Achterhuis met 2 Vertrekken, Keuken, Pomp en Stalling; Zolder met Meidenkamer, Kelder; TUIN achter het Huis, in het Dorp Bennekom, op circa 30 min. van het Spoorweg-Station Ede. Te bevragen met *franco* Brieven, ten Kantore van den Notaris HONDIUS, te Wageningen.

LOGEMENT HET HOF VAN GELDERLAND,

TE WAGENINGEN.

VERKOOPING VAN

Boeken, Kaarten, Platen, Munten, enz.,

nagelaten door den Edel Achtbaren Heer S. W. VAN DE GRAAFF, *Oud Burgemeester der Stad Wageningen, gewezen Luit.-Kol. der Genie, Ridder van de Orde van den Nederl. Leeuw*, op Donderdag 3 Mei en volgende dagen, telkens des voormiddags ten 10 ure. Catalogus is verkrijgbaar op *franco* aanvraag, met overmaking van een Postzegel van 5 Cents, bij de Boekhandelaren VAN HATTUM en TIBOUT, te Wageningen.

*** Men is van meening, om op Donderdag den 3den Mei 1860, des namiddags ten twee ure, ten huize van *Klaas de Goede*, Kastelein aan de Schagerbrug, in de Zijpe, in het openbaar te Verkoopen:

Twee aan een verheelde Stukken **WEILAND**, gelegen in den Polder H, in de Gemeente Zijpe, Kadaster Sectie D, N°. 637, groot 3 Bunders, 73 Roeden, 50 Ellen.

Breeder bij Billetten omschreven. Nadere informatien zijn te bekomen ten Kantore van den Notaris ABR. P. DE LANGE, te Schoorldam.

*** OPENBARE VRIJWILLIGE VERKOOPING, van eene in volle werking zijnde, wel beklante, tot het slaan van *Patent-Touw* ingerigte **TOUW-SLAGERIJ** en **KLEIN GARENSPINNERIJ**, bestaande uit 3 Lanen met opgaand geboomte, respectievelijk ter lengte van 314, ruim 300 en 285 Ellen, Woonhuis met Kantoor en Draai-boe, Stalling, Pakhuizen en verdere tot de uitoefening der Fabrijk benoodigde Gebouwen, benevens eenige percelen Tuin- of Teelland en Duingronden, te zamen ter grootte van 4 Bunders, 78 Roeden, 37 Ellen; zeer gunstig, staande en gelegen bij elkander te Katwijk aan den Rijn, nabij Leyden, tusschen den Grindweg naar Wassenaar en den Straatweg naar Katwijk aan Zee, met verpligting tot overneming van het bij de Fabriek behoorend Gereedschap en de voorhanden Goederen; — waarvan de opveiling zal geschieden op Woensdag den 16den Mei 1860 en de toewijzing op Woensdag den 23sten Mei daaraanvolgende, beide dagen des middags ten 12 ure, in het Logement *de Roskam* te Katwijk aan den Rijn. — Het te veilene kan worden bezigtigd iederen Maandag, Woensdag en Vrijdag vóór de Verkooping, van des voormiddags 10 tot des namiddags 4 ure. Nadere onderrigtingen zijn te bekomen ten Kantore van de Notarissen **A. E. ROEST VAN LIMBURG**, te Katwijk aan den Rijn en **J. M. A. CAZAUX VAN STAPHORST**, te Rotterdam; zullende bij eerstgenoemde 8 dagen vóór de Veiling ter inzage liggen, de Koopsvoorwaarden, zoomede eene Notitie, betreffende de Gereedschappen en alsdan voorhanden zijnde Grondstoffen en gefabriceerde Goederen.

PROSPECTUS

VAN EEN

ALBUM,

BEVATTENDE GEZIGTEN BINNEN

's HERTOGENBOSCH IN 1860.

Zijn in de laatste jaren verscheidene Steden onzes Vaderlands in het bezit geraakt van een Album, de afteekening hare voornaamste Gebouwen en schoonste Gezigtspunten bevattende, tot heden viel aan 's Hertogenbosch die eer niet te beurt.

En toch verdient Noord-Brabants Hoofdstad die onderscheiding ten volle. Haar bestaan dagteekent reeds van het laatst der twaalfde eeuw en zij kan alzoo onder de oudste steden van ons Land gerekend worden. Hoe menigmalen wordt in de Geschiedboeken onzes Vaderlands van haar als eene belangrijke sterkte melding gemaakt en ook thans nog is zij onder de vestingen van Nederland niet de minst gewigtige. Moet zij, wat hare omstreken betreft, voor vele plaatsen in ons Vaderland onderdoen, de stad zelve wordt door menig schrijver uit vroeger en later tijd *een parel aan Neêrlands Stedekroon* genoemd. En dat zij dien eernaam niet geheel onwaardig is, getuigt ieder vreemdeling, die haar bezoekt, met genoegen hare ruime pleinen en breede straten doorwandelt of hare openbare gebouwen gadeslaat.

Onder deze laatsten is het vooral de beroemde St. Janskerk, reeds in de dertiende eeuw gesticht, die met regt *de kroon en de eere* der grijze Hertogstad wordt genoemd. Boeit zij reeds op verren afstand het oog door haar trosch uiterlijk, ook het inwendige verdient ten volle de bewondering van landgenoot en vreemdeling. Merkwaardig is mede het Stadhuis, als zijnde gesticht door den grooten VAN CAMPEN, den bouwmeester van Amsterdams wereldberoemd Paleis; en ook in later tijd is 's Hertogenbosch met menig gebouw verrijkt, dat van den smaak en den kunstzin der Inwoners getuigt.

De overtuiging, dat eene stad, die zooveel belangrijks in zich bevat, ruime stof voor een Album oplevert, heeft den Uitgever doen besluiten van eenige der voornaamste Gezigtspunten eene getrouwe Afbeelding te doen vervaardigen, welke hij bij dezen het kunstminnend Publiek aanbiedt, in het vertrouwen dat zijne onderneming ruimschoots de goedkeuring zijner Stad- en Landgenooten verwerven zal.

Dit Album bevat zes met tinten gedrukte platen, naar de natuur geteekend en op steen gebragt door J. G. BOS, bestaande uit eene voorstelling van:

De St. Janskerk aan de zuidzijde. Een Gezigt op de Hoofdwacht. De Korenbeurs aan de Havenzijde. De St. Jozefs Kerk. De Groote Markt en het Stadhuis. De Kraan en de Vischmarkt welke in een' gelithographieerden omslag, versierd met het **Wapen van 's Hertogenbosch** en een **Gezigt op de Stad buiten de St. Janspoort** worden afgeleverd, om daarin bewaard eene keurige Verzameling te vormen.

De aflevering geschiedt van heden af compleet tegen drie Gulden. De Uitgever

's Hertogenbosch, April 1860. **W. C. VAN HEUSDEN.**

BAKKERIJ

TE KOOP, UIT DE HAND, sedert jaren gevestigd en nog een goed burger bestaan opleverende, in de Provincie Zuid-Holland, op aannemelijke voorwaarden. Brieven *franco*, Letters A. B., bij den Boek- en Papierhandelaar H. J. T. MATVELD, te Leyden.

W. G. KLEMAN, Makelaar, zal ingevolge order van zijne Principalen, ten overstaan van den Notaris **T. H. OLDENBOOM**, op Maandag 30 April 1860, des middags ten 12 ure precies, voor den Stal, in de Kerkstraat, tusschen de Vijzel- en Spiegelstraten, N°. 578, te Amsterdam, presenteren te Verkoopen: Twee Spannen uitmuntende schoone, zeer gerenomeerde, goed aan den weg loopende bruine Langstaarten Merrien en een Span dito zwarte 5, 6 à 8 jarige Koets- of Wagen-**PAARDEN**; een modieuse niet minder dan nieuwe Koets-Drowsky voor 4 personen, met vallende Achter- en losse Voorkap, een goed geconserveerde ruime Char-à-Banc met 3 Banken, Americaansch lederen Tentkap en losse Bok, een fraaije naar den smaak bewerkte Victoria met losse Voorkap en Glazen, met opgaande Bok, een ruime modieuse geheel nieuwe Vigelante voor 4 personen, mede met dito Bok, een dito Tentwagen voor 6 personen, en een extra ligte dito voor 4 dito, met losse Tentkappen en Americaansch lederen Gordijnen, een soliede Phaëton met vallende Kap en toeslaande Knechtszitting, een Hitten-Tentwagen voor 4 personen, een dito Dogcar, een Ezelwagen, een Engelsche Tilburrie zonder kap en een Harddravers Hollandsche Chais; alsmede onderscheidene spannen Koets-, Wagen- en Tilburrie-Tuigen, *waarbij twee spannen Statie-Tuigen*, fraaije Hoofdstellen, Zadels, Rijhoofdstellen, Engelsche wollen Statie- en Staldekken, Bitten, Zwepen en vele andere Stalgoederen. Alles op den Verkoopdag voor een ieder te zien. Nader informatie te bekomen bij gemelden Makelaar.

NB. *In deze Verkooping kan niets worden bijgevoegd.*

Aanzienlijke Verkooping

VAN

LANDGOEDEREN

TE

HERWIJNEN, bij GORINCHEM.

De Notaris **G. J. KOEFF**, te Herwijnen, zal op *Woensdag den 2den Mei* 1860 *ter inzetting*, en op *Woensdag den 16den dierzelfde maand*, op beide dagen des morgens om 11 ure, in het Logement de *drie Morianen* te Herwijnen, eerst in *Massa* en daarna in *Percelen*, in het openbaar Veilen en Verkoopen:

A. Het **KASTEEL WADESTEYN**, met annexe Gebouwen, alle bijzonder goed en solide onderhouden en voor weinige jaren nieuw opgemaakt, Engelsche Moestuinen, met Broeibakken, Grachten, Vijvers, Boomgaarden, Bouw- en Weiland, Bosch en Bepootingen, groot 11 Bunders, 34 Roeden, 02 Ellen.

Het Kasteel is bijzonder gunstig gelegen, heeft een schoon uitzigt op de Rivier de Waal, alwaar dagelijks een tiental Stoombooten op- en afwaarts passeren, op 15 minuten afstand eene geschikte aanlegplaats voor de gezegde booten.

B. De **KOETSIERSWONING**, zijnde een Huis en Erf, staande op korten afstand van het Kasteel.

C. Het **TIENDREGT** in het blok Sectie E, van af de Wadesteynsche Steeg, westwaarts tot aan de percelen Sectie E, N°s. 482 en 494.

D. 65 Bunders, 58 Roeden, 66 Ellen beste **BOUW-, WEI- en GRIENDLANDEN**; ook deze laatste percelen, bedoeld onder Letter D, zullen in percelen worden geveild.

De Catalogus dezer Goederen is op *franco* aanvrage, tegen betaling van 50 Ct., verkrijgbaar gesteld aan het Postkantoor te Herwijnen.

De Verkoopsvoorwaarden, zullen ten Kantore van voornoemden Notaris ter inzage liggen van den 25sten April 1860, en zal men toegang tot de Gebouwen kunnen hebben, mits voorzien van een Permissie-Billet, aftegeven door gemelden Notaris, bij wien inmiddels, na evengemeld tijdstip, alle noodige informatien te bekomen zijn.

*** De Notaris **SCHAEFER**, residerende te Cleve, Koningrijk Pruissen, zal, op Woensdag den 23sten Mei, ten huize van den Heer *Ed. Theuer*, op de Kleine Markt aldaar, publiek Verkoopen:

Een zeer voordeelig gelegen, voor weinige jaren nieuw gebouwd Fabriekgebouw, zijnde eene

Stoommeelmolen,

met 2 uitmuntend werkende Stoommachines en 8 paar Steenen, Griesmeelmachines, Builen, Cylinders enz. enz., alles ingerigt op de bovenlandsche wijze van fabriceren. Bij dit gebouw bevindt zich annex eene schoone Heerenhuizing, bevattende 8 Kamers, allen behangen, geplafonneerd en van Stookplaatsen voorzien, Keuken, Kelders enz.; voorts groote Tuin en Moestuin met exquise Vruchtboomen, eene Weide met Boomgaard, Knechtswoning en Stalling voor Paarden en Vee.

Nadere informatien zijn op *franco* aanvrage, bij voornoemden Notaris te bekomen.

BOEKVERKOOPING TE HAARLEM.

De Boekhandelaar FREDERIK MULLER, zal van de fraaije **BIBLIOTHEEK**, van den Wel-Edelen Heer G. W. VAN OOSTEN DE BRUYN, te Haarlem, in de Groote Houtstraat N°. 599, Verkoopen:

Woensdag morgen, De werken over Aardrijkskunde en Reizen, nieuwe Geschiedenis en die der Nederlanden.

Woensdag avond, De overige van Nederl. Geschiedenis, Plaatsbeschrijving en de verzameling *over de Stad Haarlem.*

Donderdag morgen, De werken der Grieksche en Latijnsche schrijvers.

Donderdag avond, De werken der Latijnsche schrijvers en nieuwere Dichters, over Philologie, en die over Natuurlijke Historie en schoone Kunsten.

Revalenta Arabica.

ARIE BALDER Cz., te Broek op Langendijk, is van eene langdurige Borstkwaal door **Revalenta** genezen en is veel sterker en gezonder van gestel.

De Dochter van J. VAN VAALEN is door de **Revalenta** van derdendaagsche Koorts genezen.

Het 14jarige Meisje, Dochter van den Tuinbaas E. DIKS, is door het gebruik der **Revalenta** van eene ernstige maagkwaal genezen.

De Heer C. RIKKERS, te Groningen, berigt ons, dat een Horologiemaker aldaar door het gebruik van slechts *eene* Bus **Revalenta** van een hardnekkigen hoest is hersteld.

De Vrouw VEENSTRA, Geb. BOVENKAMP, te Noordwolde, na vruchteloos de medicamenten van den Geneesheer gebruikt te hebben, dankt aan de **Revalenta** hare eindelijke genezing van eene hevige maagkramp.

De Heeren J. A. KLINGER en C°., te Rotterdam, berigten, dat eene Dame aldaar, die lang aan eene ziekte sukkelde, waarvoor geen kruid gewassen scheen, door de **Revalenta** genezen is.

Van alle zijden komen de gunstigste berigten in over de genezingen door **Du Barry's Revalenta** verkregen; *lijders die 20 jaren aan obstructie, maagzuur, misselijkheid en slechte spijsvertering geleden hebben, zijn er volkomen door genezen, anderen die lang kwijnden en geheel verzwakt en vermagerd waren, zijn er gezond en sterk van geworden.*

ZWAKKE MAGEN, die geenen substantiëlen kost verdragen kunnen en hunne krachten herwinnen willen, moeten **Du Barry's Revalenta** gebruiken, die een ligt verteerbaar eten is, voedzaam bezit en dikwijls minder kost dan de spijzen die zij vervangt. Men kan dus met regt zeggen, dat de genezing door REVALENTA NIETS KOST.

De prijs der Revalenta is: Kleine Bussen 87½ Cents, 1 ƒ 2, 2 ƒ 3,50, 5 ƒ 8, 12 ƒ 16.

Eene Brochure, die over dit heilmiddel handelt, wordt *gratis* afgegeven.

Men lette er vooral op, dat iedere Bus tot waarborg der echtheid door F. VON WINDHEIM & C°., VERKOOPHUIS, *geteekend is.*

Amsterdam, Verkoophuis.	Medemblik, *K. H. Idema.*
Haarlem, *J. P. Karthaus.*	Monnickendam, *K. Slot.*
" Wed. de Lange en van Ek.	Nieuwe-Diep, *P. Gelhard.*
Alkmaar, *J. Brongers Gz.*	Purmerend, *S. J. Veen.*
Beverwijk, *C. A. Kühler.*	Rhenen, *M. W. van de Weel.*
Delft, *J. T. Wagner.*	Schagen, *W. A. Hazen.*
Enkhuizen, *G. Rienderhoff.*	Uitgeest, *Wed. J. Daas.*
's Hage, *Sack & C°.*	Zaandam, *K. Nieuwenhuis.*
Hoogwoud, *H. Storm.*	O. Zaandam, *H. A. Smit*, voor de Kaag.
Hoorn, *P. J. Ruttenberg.*	
Koog a/d. Zaan, *H. de Jager.*	Zalt-Bommel, *A. G. Huyshes.*
Krommenie, *Wed. F. Vaarmeijer.*	" *J. G. Bender.*
Leyden, *L. G. Dirks.*	

en in de bekende Dépôts in de andere Steden. (4/25 60.)

Te Haarlem, bij JOH. ENSCHEDE EN ZONEN.

Behoort bij de

HAARLEMSCHE COURANT

van 25 April 1860.

AANLEG VAN SPOORWEGEN VOOR REKENING VAN DEN STAAT.

Memorie van Toelichting.

§ 1. *Beginsel der wet. — De hoofdlijnen door den Staat aan te leggen.* De Regering stelt bij dit wets-ontwerp voor, den tot hiertoe bij het beramen en uitvoeren van spoorwegplannen gevolgden weg te verlaten en tot den aanleg van staatswege over te gaan. Zij plaatst zich derhalve ten aanzien der spoorwegen op een ook elders met goed gevolg gekozen standpunt.

Is er, na hetgeen de ondervinding hier te lande geleerd heeft, nog regtvaardiging van deze keuze noodig? Nadat, jaren geleden, de particuliere industrie met veel moeite er in geslaagd was om den hollandschen ijzeren spoorweg, welke langs zeer bevolkte en welvarende streken liep, twee groote handelssteden aan elkander en met de residentie verbond, aan te leggen, heeft men door bijzondere personen die belangrijke spoorlijn, welke onze handelssteden met Duitschland en het hart van Europa moest verbinden, niet in het leven kunnen doen roepen; en het Hoofd van den Staat heeft zijne eigene fortuin aangewend om dien spoorweg te doen leggen. Inderdaad een staatsspoorweg.

Sedert zijn jaren verloopen, zonder eenig ander resultaat op te leveren, dan het tot stand brengen van twee spoorwegen, dien van Aken langs Maastricht naar Hasselt, en dien van Antwerpen tot Breda en Moerdijk, niettegenstaande de gelegenheid tot aanvrage van concessien in ruime mate werd opengesteld, consessien werden verleend en ingetrokken, en de geopende vooruitzigten weder in rook verdwenen. Eindelijk zijn concessien verleend met zoo aanzienlijke opofferingen van den Staat, dat men de spoorwegen, die zij ten onderwerp hebben, vermomde staatsspoorwegen heeft genoemd; concessien, waarop de goedkeuring van de Staten-Generaal niet heeft kunnen volgen, en omtrent welke deskundigen de overtuiging koesterden, dat, ook dan wanneer zij waren goedgekeurd, daaruit òf geene òf zeer onvoldoende resultaten zouden zijn voortgevloeid. Te voorzien is het alzoo, dat geen bevredigend stelsel van spoorwegen in ons land spoedig tot stand zal komen zoo die niet van wege den Staat worden aangelegd.

Bij de algemeen bestaande overtuiging van de wenschelijkheid niet alleen, maar ook van de noodzakelijkheid van spoorwegen, zou deze beschouwing reeds voldoende kunnen schijnen om het aannemen van het beginsel van staatsspoorwegen te regtvaardigen.

Er is echter meer.

Ondernemingen van industrie — het wordt gereedelijk toegestemd — behooren in den regel aan particuliere krachten te worden overgelaten; de lessen der wetenschap zijn op dit punt geheel in harmonie met die der ervaring. Maar kan men kolossale ondernemingen, die geen uitzigt op winst opleveren, rangschikken onder de zoodanige, welke de wetenschap op het oog heeft? Bovendien moet worden opgemerkt dat wanneer eene onderneming van particulieren uit den aard der zaak *monopolie is*, op den Staat de pligt rust, dat monopolie in zijne handen te nemen wanneer het beoogde doel inderdaad van algemeen nut is.

Bijzondere industrie ook kan nuttig en goed werken — nuttiger en beter zelfs dan de Staat, — doch alleen op voorwaarde, dat de heilzame prikkel der concurrentie niet ontbreekt. Die prikkel nu ontbreekt ten eenenmale bij spoorwegen.

Zeer te regt is, krachtens het hier ontwikkelde beginsel, de zorg bijv. voor posterijen en telegraphen aan den Staat opgedragen. Dezelfde redenen, die daartoe hebben geleid, gelden ook voor de spoorwegen.

De verschillende bezwaren, nu en dan tegen den aanleg van staatsspoorwegen ontwikkeld, schijnen voor het meerendeel gemakkelijk weêrlegd te kunnen worden.

Een der voornaamste van die bezwaren is, dat de Staat duurder bouwt dan de maatschappijen. Wie evenwel de zaak onpartijdig wil onderzoeken, zal zich van het tegendeel kunnen overtuigen. Als bijlage nº. 1, wordt hierbij overgelegd eene tabel, opgemaakt door den bekenden ingenieur DELAVELYE, voorkomende in den *Moniteur des intérêts matériels* van 11 April 1858. In die tabel zijn de verschillende spoorwegen, in en buiten Europa, naar hunne meerdere kostbaarheid van aanleg gerangschikt.

De duurste spoorwegen die op deze lijst voorkomen zijn de geconcessioneerde lijnen in Engeland, in Frankrijk, in Britsch Indie en in Italie.

In Belgie, alwaar de staatsbaan eene aanzienlijke lengte heeft en bijna over hare geheele uitgestrektheid met dubbel spoor is belegd, beloopt de gemiddelde prijs per kilometer met de geconcessioneerde lijnen niet meer dan het gemiddelde van al de in de tabel voorkomende wegen.

De zoo gunstig bekende Badensche staatsbaan staat daarmede nagenoeg gelijk.

De staatsbanen in Wurtemberg, in Beijeren, in Oostenrijk, in Toscana, blijven verre beneden het middental, terwijl onder de goedkoopste van al de spoorwegen de Hannoversche staatsbaan is te tellen, die zich over niet minder dan 793 kilometers uitstrekt.

Ook de officiele statistiek der Pruissische spoorwegen bevestigt geenszins de bewering, dat de Staat duurder dan de particulieren bouwt.

Als bijlage nº. 2 wordt hierbij overgelegd een daaraan ontleend overzigt van de Pruissische spoorwegen in 1858.

Uit dat overzigt blijkt, dat het kapitaal voor den aanleg per mijl van 1000 el (kilometer) voor de staatsspoorwegen ongeveer *f* 17,000 minder heeft bedragen dan aan de geconcessioneerde wegen is besteed; en dat dit verschil *f* 13,600 bedraagt bij vergelijking met de wegen die eene rentegarantie van den Staat genieten en onder staatsbeheer zijn geplaatst.

De prijs per kilometer (nederlandsche mijl) van de pruissische staatsbanen, ad *f* 95,152, blijft verre beneden het gemiddelde van de vroeger gemelde tabel.

Ook in Nederland, waar slechts *één* spoorweg, die van Amsterdam over Utrecht tot Arnhem, zoo goed als van staatswege werd aangelegd, is de vergelijking met andere wegen niet ongunstig.

Uit de voorhanden officiele bescheiden blijkt toch, dat de ingenieurs van den waterstaat dezen weg, hebbende eene lengte van 92 kilometers, in 1836 hadden begroot op *f* 8,933,000; en dat die, blijkens het rapport, den 1sten Januarij 1845 uitgebragt door den ingenieur van den waterstaat, die den weg tot Arnhem heeft afgemaakt, is voltrokken en in exploitatie gebragt voor *f* 9,300,000, dat is alzoo, met het materieel voor het vervoer tegen ongeveer *f* 100,000, en zonder dit materieel tegen *f* 91,370 per kilometer.

De bijna gelijktijdig door eene maatschappij aangelegde spoorweg van Amsterdam, langs Haarlem en 's Gravenhage, naar Rotterdam heeft gekost met het materieel ongeveer *f* 125,000 per kilometer.

En blijkens het verslag der Directie van de Nederlandsche Rhijnspoorwegmaatschappij, uitgebragt in de algemeene vergadering van aandeelhouders op 30 Junij 1858, heeft de zijtak van Utrecht tot Rotterdam, zonder het materieel voor het vervoer, per kilometer gekost *f* 126,940, of, na aftrek der betaalde rente gedurende de constructie, *f* 120,990.

De spoorweg van Aken over Maastricht naar Hasselt heeft, volgens de opgave van den heer HAUCHECORNE, *f* 146,991 per kilometer gevorderd.

Het vorenstaande zal wel voldoende zijn om te doen zien, dat de Staat in het algemeen niet duurder bouwt dan de maatschappijen.

Dit beweren is echter eene van die stellingen, welke ingang vinden dewijl zij dikwerf worden herhaald en slechts zelden grondig onderzocht, en intusschen is er niet *ééne* gegronde reden waarom de Staat duurder zou bouwen dan de maatschappijen.

Bijna overal ziet men aan rijks-ingenieurs den bouw van spoorwegen door maatschappijen toevertrouwd; zoowel in Frankrijk, in Duitschland, in Pruissen, in Rusland als in Belgie. En waarom zouden die ingenieurs dáár op minder kostbaren voet bouwen dan bij den Staat? Alleen kan dit het geval zijn als maatschappij of de aannemer van het zoogenaamde „forfait” er belang bij heeft, den spoorweg met te karige hand te doen aanleggen en op exploitatiekosten te doen overbrengen wat tot het kapitaal van aanleg behoort.

Bij rentegarantie van den Staat zal dit meestal het geval zijn; dan zal de te karig aangelegde weg te duurder in exploitatie zijn en door den garant moeten betaald worden wat op kapitaal is bespaard.

Men verlieze ook niet uit het oog, dat bij de maatschappijen niet alleen de kosten van de gemaakte werken op kapitaal moeten gebragt worden, maar buitendien alle uitgaven voor een veelal zeer kostbaar personeel vereischt, en de gelden die als premien, agio of soortgelijke moeten betaald worden om het benoodigde kapitaal te verkrijgen.

Dat de laatstgenoemde uitgaaf zeer belangrijk tot vermeerdering van het kapitaal moet bijdragen zal wel toegestemd worden wanneer men bedenkt, dat het staatscrediet in Nederland zoo zeer is gevestigd, dat de staatsobligatien nauwelijks tegen 4 pct. aan rente kunnen worden geamortiseerd, terwijl het kapitaal voor spoorwegondernemingen door de maatschappijen veelal tegen 5, 6 à 7 ten honderd moet worden betaald.

En hoe belangrijk de te betalen premien soms zijn, kan uit het volgende blijken.

De fransche spoorwegen (*) hadden in 1858 eene totale lengte van 8685 kilometers, en de maatschappijen op den 1sten Januarij 1859 aan actien en obligatien een kapitaal ontvangen van fr. 3,549,540,698, terwijl door den Staat bovendien aan subsidien was betaald fr. 751,000,000; alzoo te zamen fr. 4,300,540,698.

De uitgaven hadden bedragen fr. 3,524,211,806; het verschil, ad fr. 776,328,892, was het bedrag van hetgeen betaald werd voor diverse premien, terwijl zich daarvan slechts ongeveer 100 millioen in kas bevond.

Alzoo werd ruim 18 pct. aan premien betaald boven en behalve de werkelijk gedane uitgaven.

Om de meerdere kostbaarheid van staatsbanen aan te toonen wordt veelal op Belgie gewezen. Hoe onjuist het is hier Belgie te noemen, kan worden nagegaan wanneer men de kosten der staatsbanen van dat Rijk wil vergelijken met de grootste doorloopende lijn die dáár door eene maatschappij werd aangelegd, de lijn namelijk van Brussel, over Namen, naar Arlon.

De bijzonderheden die hier volgen worden ontleend aan het verslag door de directie van dien weg den 27sten Februarij 1860 uitgebragt en openbaar gemaakt.

De lengte van den weg bedraagt van Brussel tot Namen 55 kilometers, van Namen tot Arlon 135. Te zamen 190 kilometers.

De concessie werd in 1845 verleend en de weg tot Arlon eerst in 1858 geopend.

De eerste raad van bestuur was in 1846 benoemd; hij bleef negen jaren in functie.

Gedurende die negen jaren werd gestort fr. 25,262,535 en in obligatien betaald fr. 8,450,850. Te zamen fr. 33,713,385. Door de bankiers was bovendien betaald fr. 1,500,000. Alzoo in totaal fr. 35,213,385.

En welke waren na negen jaren en bij eene uitgave van ongeveer 17 millioen gulden Nederlandsch, de werken en het materieel waarover de maatschappij kon beschikken?

Voor zooveel den spoorweg betreft, was in die negen jaren slechts eene lengte van ongeveer 15 kilometers voor het verkeer opengesteld, met een gering en gebrekkig materieel. Wel waren eenige werken in aanleg, maar deze hadden met het materieel slechts eene uitgave gevorderd van fr. 16,604,513, terwijl in de kas niet meer aanwezig was dan fr. 58,494, niettegenstaande de ontvangst fr. 35,213,385 had bedragen. Het crediet der maatschappij was dan ook geheel uitgeput. Aan een nieuw bestuur, en met ondersteuning van den Staat, gelukte het, de onderneming in 1858 te voltooijen. Alzoo had deze maatschappij 13 jaren noodig om een weg van 190 kilometers tot stand te brengen.

Zeer merkwaardige posten komen in de overgelegde rekening voor; namelijk: kosten der concessie fr. 913,546.20, idem idem fr. 1,631,336.27; zamen fr. 2,544,882.47.

Algemeene uitgaven gedurende den bouw fr. 1,530,950.97, idem idem 525,873.40; zamen fr. 2,056,824.37.

Verliezen gedurende den bouw fr. 10,467,940.79, idem idem fr. 5,695,069.84; zamen fr. 16,163,010.63.

Alzoo te zamen ongeveer 10 millioen gulden nederlandsch aan ongelden voor een spoorweg van 190 kilometers lengte, dat is ongeveer *f* 50,000 per kilometer.

Het is er intusschen verre van af dat alle spoorwegmaatschappijen zulk slecht bestuur voeren als hier gedurende negen jaren het geval schijnt te zijn geweest; evenwel moet erkend worden dat vele maatschappijen in den laatsten tijd tot een stelsel van geldleenen zijn gekomen, waardoor hooge renten worden betaald en bovendien de toekomst aan het tegenwoordige wordt opgeofferd. Men geeft namelijk obligatien uit, hebbende eene nominale waarde van 500 francs, tegen eene vaste rente van fr. 15; de uitgifte heeft dan plaats tegen hoogstens fr. 300, soms tegen fr. 250, en ook wel tegen fr. 240, onder bepaling dat de aflossing op bepaalde tijden a pari, tegen fr. 500 zal plaats hebben.

Voor de Fransche spoorwegen berekent DELAVALEYE (1) dat zij thans reeds zijn belast met eene schuld van fr. 3517 millioen, waarvoor slechts in geld werd ontvangen fr. 2252 millioen; zoodat aan premien moet betaald worden niet minder dan fr. 1265 millioen.

Aan den Staat wordt dikwerf verweten, dat de begrootingen zijner ingenieurs meestal te laag zijn en de werkelijke uitgaaf de raming veelal overtreft. De tabel, als bijlage nº. 3 hierbijgevoegd, kan intusschen strekken ten betooge, dat zoo de staatsbaan in Belgie de raming verre overtrof, dit nog in ruimer mate met de spoorwegen der maatschappijen in Frankrijk en in Engeland het geval is geweest.

Ook is hierboven reeds vermeld, dat de ingenieurs van den waterstaat, die in 1836 de kosten voor den Rhijnspoorweg berekenden, de werkelijke uitgaaf zeer nabij hadden geraamd. En zoo in den aanvang, bij de mindere bekendheid met dit nieuwe middel van vervoer, misstellingen verschoonbaar waren, thans zijn zij geheel te vermijden, nu eene rijke ondervinding zoo vele bronnen aanwijst, die men met vrucht kan raadplegen.

Een ander bezwaar, dat men veelal tegen de staatsspoorwegen doet gelden is, dat de maatschappijen spoediger dan het Rijk bouwen.

Ook dit beweren wordt veelal door de ondervinding weêrsproken.

De Luxemburgsche spoorweg, waarvan zoo even de rede was, kan het bewijs in Belgie leveren.

Ook hier te lande kan gelijk bewijs worden gevonden.

De Rhijnspoorweg, van Amsterdam tot Arnhem, werd van rijkswege in *zeven* jaren gemaakt, terwijl de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij *twaalf* jaren besteedde om den korteren weg van Amsterdam, over 's Gravenhage, naar Rotterdam tot stand te brengen.

De Nederlandsche Rhijnspoorwegmaatschappij ondernam in 1845 den aanleg der uitbreidingen van den bestaanden weg, en nog is het station te Rotterdam nauwelijks voltooid, en onttrekt zich die onderneming aan hare verpligting om den zijtak om Rotterdam tot nabij het station van den Hollandschen spoorweg tot stand te brengen.

Voor den spoorweg van Maastricht tot Aken, hebbende eene lengte van 36 kilometers, werd concessie verleend bij Koninklijk besluit van den 13den Februarij 1846, nº. 80. De opening van den weg had plaats in October 1853; alzoo waren er nagenoeg *acht* jaren noodig om dezen weg af te maken en in exploitatie te brengen.

Voor den spoorweg van Luik naar Maastricht, hebbende eene lengte van ongeveer 30 kilometers, werd in Julij 1856 concessie verleend; zeer achtenswaardige mannen en vermogende bankiers ondernamen dien weg, en nog is te nauwernood aanvang met de uitvoering op Nederlandsch grondgebied gemaakt.

Wel zijn er maatschappijen die zeer snel hebben gewerkt, maar men kan niet inzien dat de Staat niet even snel zou kunnen werken, zoo het hem alleen om snelheid te doen ware en hij daartoe dezelfde middelen als de maatschappijen aangreep. Bij den grooten omvang van het werk, dat in Nederland moet uitgevoerd worden, zal men intusschen, wat die snelheid betreft, met behoedzaamheid dienen te werk te gaan, wil men geen gevaar loopen, den prijs van arbeidsloon en materiaal in die mate op te drijven, dat daardoor zoowel de rijks- als de particuliere werken worden benadeeld.

Na, gelijk men vertrouwt, door het vorenstaande de voornaamste bezwaren welke tegen de staatsspoorwegen zijn ingebragt genoegzaam te hebben weêrsproken, behoeft ten slotte nog slechts te worden opgemerkt, dat de banen over het algemeen bij de particuliere ondernemingen niet achterstaan voor het geldelijk voordeel dat zij bijbrengen, of althans voor het dividend dat zij afwerpen.

In 1858 (*) hebben de Engelsche spoorwegen gemiddeld opgebragt 3¾ per cent; de Fransche spoorwegen 4⁴/₁₀ per cent; de Belgische staatsbaan 5⁹/₁₀ percent; terwijl de particuliere wegen in Belgie in 1857 volgens HAUCHECORNE slechts hebben opgebragt 1⁹/₁₀ percent.

Volgens de officiele statistiek hebben in Pruissen de door den Staat aangelegde wegen in 1858 opgebragt 6³/₁₀ pct. en die van particuliere ondernemingen 6⁸/₁₀ pct., zijnde het geringe verschil hier toe te schrijven aan de omstandigheid dat de beste lijnen, waaronder de Keulen-Mindener weg, door particulieren zijn ondernomen, terwijl de minder voordeelige lijnen voor den Staat zijn overgebleven of door hem zijn ondernomen moeten worden.

Als een ander bezwaar voert men aan dat de Staat, gaat hij tot eigen aanleg over, geen weêrstand zal weten te bieden aan talrijke eischen, die met aandrang zullen worden ingebragt. Waarom die drang juist bij den Staat zoo veel grooter zou zijn, en waarom juist den Staat eerder tot inwilliging van vele, niet altijd billijke eischen zou moeten overgaan, ligt in het duister. Heeft de ondervinding dan bewezen, dat die aandrang zich *niet* doet gevoelen wanneer men de spoorwegen hoopt tot stand te brengen bij concessien, met ondersteuning van den Staat, waarop de goedkeuring der wetgevende magt gevorderd wordt? Het argument, aan de vrees voor dien aandrang ontleend, zal bovendien ophouden kracht te hebben zoodra dit ontwerp tot wet verheven wordt.

Men verlieze tevens de volgende beschouwingen niet uit het oog.

Aanleg door den Staat waarborgt meerdere deugdelijkheid, en, als gevolg daarvan, in het algemeen meerdere veiligheid, een voordeel dat zelfs tegen het nadeel eener eenigzins grootere kostbaarheid — die echter naar de overtuiging der Regering *niet* te wachten is — zou kunnen opwegen.

Bij aanleg door den Staat kan men naar een vooraf beraamd vast plan te werk gaan; men kan dan het gegronde uitzigt op het tot stand komen van een bevredigend geheel openen, zoo als de Regering meent dat in het onderhavige wets-ontwerp geschiedt. Erlangen de plannen der Regering uitvoering, het is bijkans overbodig te herinneren, dat in dat geval een niet zelden bedenkelijke vreemde invloed zal zijn geweerd. Dat bij het tot stand komen van eenige concessie verre de meeste actionarissen vreemdelingen zullen zijn, ontkent niemand. Kan het nu wenschelijk geacht worden, in een land als het onze, dat vooreerst een klein, en daarbij een handelsland is, dergelijken vreemden invloed binnen te roepen; het Nederlandsche spoorwegnet te stellen in handen eener vereeniging van aandeelhouders, wier belang meermalen van het belang des lands aanmerkelijk zal verschillen?

Het nadeel van den bedoelden vreemden invloed is hier en elders reeds bij herhaling gebleken; het behoeft niet herinnerd te worden, dat zich eventualiteiten zouden kunnen voordoen, waarin die op de meest gevaarlijke wijze zou worden gevoeld. Voor onzen handels- zoowel als voor onzen politieken toestand is het van het hoogste belang, dat eene voor beiden zoo gewigtige zaak als die der spoorwegen onder alle omstandigheden ten nutte van beide kan worden geleid en bestuurd.

Is men bij aanleg der wegen door den Staat inderdaad nog bevreesd voor geldverspilling en slechte administratie, het mag herinnerd worden dat de Staten-Generaal jaarlijks over de verstrekking der noodige gelden zullen hebben te beraadslagen, en dat in die omstandigheid een allezins voldoende waarborg van contrôle ligt opgesloten.

De voorafgaande beschouwingen nemen toe in gewigt, wanneer men bedenkt dat van toepassing van het zuivere concessiesysteem, zonder hulp of ondersteuning van den Staat, geen sprake meer is. Wat ook voor aanleg door particulieren, zonder inmenging van den Staat, te zeggen valle, het staat vast, dat geene concessie voor in het stelsel meest ontwikkelde lijnen meer gevraagd wordt, zonder dat tevens zeer aanzienlijke hulp van staatswege zal noodig zijn. Waar is nu, bij geldelijke ondersteuning door den Staat, die contrôle, waaraan men zooveel en zoo te regt hecht?

Het kan overbodig geacht worden, het zeer bezwarende van eene aanmerkelijke ondersteuning, bovenal voor de toekomst, te herinneren. Bij de finantiele beschouwing van het thans aangeboden ontwerp zal blijken, dat met het oog op 's lands finantien staatsspoorwegen zeer verre de voorkeur verdienen.

Zooveel is zeker, dat de Staat zich groote opofferingen moet getroosten, wil hij langs den weg der concessien Nederland in het genot van spoorwegen zien komen. En waar zulke opofferingen vereischt worden, waar toch zoo veel geld zal moeten worden besteed, daar rijst met dubbele kracht de vraag: waarom neemt de Staat het werk niet zelf ter hand, in plaats van met hetzelfde geld een monopolie voor particulieren te koopen? Waarom zou de Staat zijn geld liever uit de handen geven en wegschenken, dan zelf ten meesten nutte besteden? Men mag ook vragen: welken waarborg heeft de Staat, dat het geld, als subsidie of garantie aan maatschappijen verstrekt, naar behooren en zoo goed mogelijk wordt besteed? Die waarborg ontbreekt.

Als nog andere gezigtspunten, waaruit de aanleg door den Staat zich laat aanbevelen, noemt de Regering de volgende.

Vooreerst de mogelijkheid van uitvoering, en den aan te wenden spoed bij die uitvoering. Zou men bij het verleenen, goedkeuren en aanvaarden zelfs van eene voor den Staat zoo bezwarende concessie als de laatst voorgedragene, het tot stand komen der spoorwegen binnen een niet verwijderd tijdsver-

(*) Zie C. WOLTERS, *Histoire financière des chemins de fer.* Paris 1860, bladz. 51.

(1) Zie *Moniteur industriel* van 13 November 1859.

(*) Zie *Moniteur industriel* van 15 Januarij 1860.

loop hebben kunnen verwachten? Het is op goede gronden betwijfeld. Wordt het werk daarentegen aan den Staat opgedragen, de Staat kan terstond met de uitvoering een aanvang maken.

Daarbij komt, dat de ondervindinding, die men hier te lande van spoorwegen in het bezit van bijzondere maatschappijen heeft opgedaan, niet zeer geschikt schijnt om de sympathie daarvoor op te wekken of te regtvaardigen. Laat de aansluiting der treinen, de regeling der vertrekuren op de bestaande spoorwegen niet zeer veel te wenschen over? En heeft de Regering bij aanleg van staatswege het tegendeel niet geheel in hare hand, om alles ten meesten gerieve van het publiek te regelen?

Aan bijzondere ondernemingen is het voorzeker niet als een verwijt toe te rekenen dat zij bovenal op de geldelijke uitkomsten der zaak het oog gevestigd houden en zich daardoor dikwijls van wenschelijke verbeteringen laten terughouden. De Staat nu legt niet aan uit winstbejag. De Regering is gehouden, voor het welzijn van het land te zorgen; particulieren zorgen in de eerste plaats voor zich zelven.

Gaat de Regering ten slotte de antecedenten der Vertegenwoordiging in zake der spoorwegen na, ook in die antecedenten vindt zij geene aanleiding om het gelukken en bekrachtigen van het thans aangeboden plan in twijfel te trekken.

Het is waar, bij het onderzoek der jongste spoorwegontwerpen verklaarde de meerderheid zich herhaaldelijk tegen het denkbeeld van staatsspoorwegen. Maar het is ook waar dat de wensch, om door aanneming van hetgeen werd voorgesteld spoorwegen te bekomen, bij die gelegenheid niet zonder invloed was.

Het is tevens bekend, dat zelfs die meerderheid bij ieder nieuw onderzoek geringer werd; dat verscheidene leden dier meerderheid te kennen gaven, dat, bij het niet tot stand komen der toen aanhangige ontwerpen, het oogenblik kon geacht worden gekomen te zijn, waarop men naar andere middelen behoorde uit te zien; en dat zich eindelijk verwachten laat, dat de geschiedenis der laatstbehandelde ontwerpen vele andere leden van hunne voorliefde voor het concessiestelsel zal hebben teruggebragt.

Van nieuwe en gezette overweging der Regering is het thans aangehoden ontwerp de vrucht. Wil men niet alleen op nieuw gesproken en onderhandeld, maar eindelijk ook iets tot stand gebragt zien, men zal naar de innige overtuiging der Regering tot het voorgestelde systeem van aanleg door den Staat moeten komen.

§ 2. *De rigting der ontworpen wegen.* Na al de beschouwingen, waartoe de verschillende spoorwegontwerpen reeds hebben aanleiding gegeven, meent men hier eene breedvoerige uiteenzetting te kunnen achterwege laten van de redenen, die tot de keuze der thans voorgestelde lijnen hebben geleid, en zich tot het navolgende te mogen bepalen.

Noorderspoorweg. Behoudens de wijzigingen die raadzaam zijn voorgekomen, is over het algemeen voor den Noorderspoorweg de strekking behouden, zoo als die was bepaald in de laatstelijk vervallen concessie.

Arnhem is als uitgangspunt behouden, om te Zutphen eene korte verbinding met Noord-Duitschland te kunnen verkrijgen, tevens de zoo levendige IJsselstreek in de lijn op te nemen, en ook dewijl de directe verbinding van Utrecht over Amersfoort met Zwolle reeds in concessie is afgestaan aan de heeren baron VAN LOCKHORST, C. S.

De belangen van 's Rijks defensie vorderen dat de linker IJsseloever zooveel doenlijk worde gevolgd.

Te Zutphen zal de IJssel met eene brug, voorzien van de vereischte beweegware deelen voor de scheepvaart, worden overgegaan.

Men heeft aan het overgangspunt te Zutphen de voorkeur blijven geven, omdat daardoor de gelegenheid ontstaat, de verbinding van het nederlandsch spoorwegnet met de noordduitsche spoorbanen langs eene geschikte rigting tot stand te brengen en den omweg langs Zwolle te vermijden.

Wel heeft men hierbij het bezwaar dat Almelo niet in den lijn wordt opgenomen, maar aan dat bezwaar zal gedeeltelijk worden te gemoet gekomen door den spoorweg langs Delden en Hengelo te voeren. Ook kan later in aanmerking komen, om een zijtak of paardenbaan naar Almelo aan te leggen.

Voor de lijn van Enschede tot de duitsche grenzen is in de wet van *eene* of *twee* aansluitingen sprake, omdat het van later te voeren onderhandelingen afhankelijk blijft, of men afzonderlijk aan de Pruissische en aan de Hannoversche spoorwegen zal aansluiten, dan wel of men met slechts *ééne* aansluitingslijn zal kunnen volstaan.

Van Zutphen volgt de lijn den regter IJsseloever, langs Deventer, tot Zwolle.

Te Deventer wordt de spoorweg onder de vuurlijn der vesting gebragt.

Te Zwolle vindt men de aansluiting aan den geconcessioneerden spoorweg van Utrecht, langs de Zuiderzee, naar Zwolle.

De vroeger ter sprake gebragte zijtak van Zwolle naar Kampen wordt niet onder de aan te leggen wegen opgenomen, omdat de Regering meent, dat alle zijtakken vooreerst kunnen en behooren te worden uitgesteld.

Van Zwolle uitgaande, wordt de lijn langs Meppel, Steenwijk en Heerenveen naar Leeuwarden gevoerd.

Na rijpe overweging van al de belangen, die bij dit deel der noorderlijn betrokken zijn, is de Regering tot de meening gekomen dat aan eene rigting langs Heerenveen gaande de voorkeur moet gegeven worden, dewijl zij de meest bevolkte streek doorloopt of nabijkomt, maar vooral ook dewijl aan de haven van Harlingen eene betere verbinding met het algemeen spoorwegnet wordt gegeven dan door elke andere rigting, die meer oostelijk zou loopen.

Men heeft zich daarbij het bezwaar niet ontveinst dat Assen niet in de lijn kan worden opgenomen; maar dat bezwaar meent men dat niet tegen het te verkrijgen meerder voordeel kan opwegen. Ook in dit bezwaar kan later door den aanleg van een zijtak of paardenbaan worden voorzien.

Van Harlingen uitgaande, wordt, langs Leeuwarden, Groningen en Winschoten, eene directe aansluiting aan de Hannoversche spoorbaan verkregen en worden tevens de hoofdplaatsen van Groningen en Friesland in onmiddellijk verband gebragt. De haven van Harlingen komt daardoor te Leeuwarden in meer directe verbinding met de zuidelijker gelegen gewesten dan het geval zou zijn zoo eene rigting over Dragten, Beesterzwaag of Groningen voor de verbinding met Zwolle ware verkozen.

Van Winschoten meent men dat de aansluiting aan de Hannoversche spoorbaan in de rigting van Aschendorf behoort te geschieden, ter vermijding van den moeijelijken rivier-overgang in de rigting op Leer, en vooral ook dewijl Winschoten, dat men wenscht aan te doen, meer zuidelijk dan Leer is gelegen.

Men mag hier niet onopgemerkt laten, dat door de directe verbinding van Harlingen, Leeuwarden en Groningen met den Hannoverschen spoorweg, het voor dit noordelijk deel des Rijks van minder belang wordt van waar de tweede verbindingslijn met de Noord-Duitsche spoorwegen zal uitgaan.

Hierin ligt eene reden te meer om dien uitgang van Zutphen te doen plaats hebben, waardoor Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Arnhem eene behoorlijke verbinding met Rheine erlangen, die ook voor Noordbrabant, Zeeland en Limburg van belang kan zijn.

Zuiderspoorweg. Uitgaande van Maastricht of Meerssen, volgt de zuiderlijn den regter Maasoever langs Roermond tot Venlo.

Dat de overtogt van de Maas te Venlo en niet te Roermond geschiedt, wordt door de belangen van 's Rijks defensie geboden; men heeft dit punt rijpelijk overwogen, en, niettegenstaande den omweg, de doortrekking tot Venlo verkozen.

Voor het binnenlandsch verkeer in dit deel van Limburg zal hierdoor een groot voordeel verkregen worden, vooral in de tijden als de Maas tot een laag peil daalt en de scheepvaart daardoor tusschen Maastricht en Venlo wordt bemoeijelijkt of onmogelijk gemaakt.

Tot verbinding van Venlo met Tilburg kwamen verschillende rigtingen in aanmerking. 's Hertogenbosch lag te noordelijk om in de lijn te worden opgenomen; en wilde men de meer regtstreeksche lijn langs Oirschot volgen, dan kwam men te zeer in strijd met de belangen der verdediging. Van daar dat het punt Boxtel als punt van aansluiting werd gekozen.

Dit punt Boxtel alzoo aangenomen zijnde, heeft men gemeend een geringen omweg van ongeveer 4000 el, langs Helmond en Eindhoven, te moeten maken, om die twee belangrijke plaatsen te naderen en in het genot van het versneld middel van gemeenschap te stellen.

Van Boxtel loopt de zuiderlijn over Tilburg tot Breda, vindt daar den bestaanden spoorweg van Breda tot Rosendaal, en gaat van die plaats, langs Bergen op Zoom, Goes en Middelburg, tot Vlissingen, in de rigting die ook vroeger was aangenomen.

De verbindingslijnen. Het heeft een punt van zeer ernstige overweging uitgemaakt, in welke rigting de verbinding van de Noorder- en Zuiderspoorwegen behoort plaats te hebben.

In het belang van den handel van Amsterdam en ook in dat der defensie had de Regering gaarne eene lijn voorgestaan, die, van Utrecht uitgaande, zich langs Vianen en Gorinchem zuidelijk had uitgestrekt, of wel in meer directe rigting op 's Hertogenbosch aanliep. De bezwaren evenwel, waartoe die lijnen, wanneer men tot het bouwen van bruggen overgaat, voor de veiligheid der dijken kunnen aanleiding geven, hebben der Regering geene vrijheid gegeven, de verantwoording op zich te laden van de mogelijke onheilen, waarop steeds met zooveel nadruk is gewezen.

Van daar dat tot uitgangspunt aan den Rhijnspoorweg het station te Maarsbergen is aangenomen, overeenkomstig het advies der in 1853 geraadpleegde hoofdambtenaren van den waterstaat, wier verslag aan de Kamer bekend is en waarnaar zooveel noodig wordt verwezen.

Van Maarsbergen strekt zich deze verbindingslijn, langs Amerongen en Tiel, tot 's Hertogenbosch uit, en sluit te Boxtel aan de zuidelijke lijn aan.

Wil men later de stad Nijmegen aan de spoorweglijn verbinden, dan kan dit geschieden door een zijtak, uitgaande van Wamel tegenover Tiel; zijtak die dan, des verlangd wordende, zou te verlengen zijn in de rigting van Kleef, ter aansluiting aan den in Pruissen ontworpen spoorweg van Crefeld naar Kleef en de Nederlandsche grenzen.

Als tweede verbindingslijn heeft men gemeend te moeten aannemen de ook vroeger voorgestelde lijn Rotterdam-Dordrecht-Willemsdorp-Moerdijk-Breda; doch met dat onderscheid, dat bij het tegenwoordig ontwerp van het maken van eene brug over het Hollandsch Diep, tusschen Willemsdorp en Moerdijk, wordt afgezien.

Het overbrengen van reizigers en goederenwagens zal daar door stoomkracht geschieden, zoo als dit later wordt vermeld.

De Noordhollandsche lijn. Behalve de bovengenoemde spoorweglijnen meent de Regering dat ook eene verbinding van Amsterdam met de haven van het Nieuwe Diep niet mag achterwege blijven.

Van later onderzoek zal afhangen, of die verbindingslijn langs Haarlem, dan wel langs de Zaanstreek zal te voeren zijn. Vooral met betrekking tot de kosten van aanleg is eene keuze hieromtrent afhankelijk van de ontwerpen, die voor het maken van een verbindingskanaal van Amsterdam naar de Noordzee zullen worden aangenomen. Men acht het voorbarig, zich nu reeds tot eene keuze te bepalen, en heeft daarom eene tweeledige rigting in de wet opgenomen.

De rivierovergangen. Een der belangrijkste punten, waarop bij het ontwerpen van spoorwegen in Nederland de aandacht moet worden gevestigd, is de beslissing der vraag, op welke wijze de verschillende rivierovergangen moeten plaats hebben.

In de noorderlijn vindt men slechts *één* rivierovergang, te Zutphen, en, zoo als reeds werd vermeld, is het 't voornemen, dààr eene brug te bouwen.

In de zuiderlijn ontmoet men den overgang van de Maas te Venlo, die op gelijke wijze als te Zutphen zal geschieden.

Verder ontmoet men in die lijn de overgangen van de Ooster-Schelde en van het Sloe. Ten einde de onderhandelingen niet vooruit te loopen, waartoe deze overgangen kunnen aanleiding geven, wenscht de Regering zich voor te behouden, deswege nadere voorstellen aan de wetgeving te doen.

Zij meent dat dit punt vooreerst onbeslist kan blijven; niettemin zijn in de begrooting, waarover straks nader, de vereischte sommen uitgetrokken om behoorlijk in de behoefte dezer overgangen te kunnen voorzien.

In de verbindingslijn van Maarsbergen over Tiel en 's Hertogenbosch tot Boxtel heeft men drie rivierovergangen, namelijk: den Neder-Rhijn bij Amerongen, de Waal bij Tiel, en de Maas bij Lith.

De Regering meent, dat tot den bouw der bruggen bij Amerongen en bij Lith dadelijk bij den aanleg van de lijn behoort te worden overgegaan, doch dat de brug over de Waal vooreerst kan worden uitgesteld. Het ligt in de bedoeling, ook hier eene brug te bouwen, maar zij zal begrepen zijn onder de werken welke later zullen worden uitgevoerd. De overtogt over de Waal voor reizigers en goederenwagens zou in den eersten tijd door stoomvaartuigen kunnen bevorderd worden. Bij de te bouwen bruggen zal voor de belangen der scheepvaart behoorlijk worden gezorgd.

Met betrekking tot de verbindingslijn Rotterdam-Dordrecht-Moerdijk-Breda is het 't voornemen der Regering zich te bepalen tot het bouwen van bruggen in de twee rivierovergangen bij Rotterdam en bij Dordrecht; terwijl de overtogt aan den Moerdijk door stoomvaartuigen zal geschieden. Bij den bruggebouw bij Rotterdam en bij Dordrecht zal zooveel doenlijk voor de belangen der scheepvaart worden gewaakt.

In de Noordhollandsche lijn kan alleen een overgang van het IJ in aanmerking komen; hoe die zou kunnen geschieden, blijft afhankelijk van de ontwerpen, welke voor het kanaal voor Amsterdam naar de Noordzee zullen ten uitvoer gelegd worden.

Blijkens de als bijlage n°. 4 overgelegde nota zullen al de voorgestelde lijnen te zamen eene lengte hebben van ongeveer 811 Nederlandsche mijlen (kilometers) en volgens de gemaakte globale raming van kosten eene uitgave vorderen van 93 à 96 millioen.

In dit bedrag is begrepen ruim *f* 12,000,000 voor materieel. Die som meent men in de raming van kosten te moeten opnemen, ten einde in tijds voor de vervaardiging van het materieel te kunnen zorgen; men rekent dit noodig, wat ook later omtrent de wijze van exploitatie worde beslist. Bragt die beslissing eene verpachting mede, dan zou ook dit materieel aan den pachter in gebruik kunnen worden gegeven en de pachtsom daardoor worden verhoogd.

§ 3. *Finantiele beschouwingen.* Wanneer al de werken, in dit wets-ontwerp voorgesteld, tot stand worden gebragt, zal daardoor ongetwijfeld eene zeer aanzienlijke uitgaaf gedaan zijn. Men mag die berekenen op ongeveer 90 à 100 millioen, met deze opmerkingen:

in de *eerste* plaats, dat die uitgaven niet in eens, maar in een tijdvak van 9 à 10 jaren zullen geschieden; en

in de *tweede* plaats, dat reeds terstond nadat eenige der eerste jaren verloopen zullen zijn, eenige tegemoetkoming in de uitgaven zal ontstaan uit de opbrengsten van de afgewerkte gedeelten der spoorwegen.

Zoo werd het gedeelte van den Rhijnspoorweg tusschen Amsterdam en Utrecht den 28sten December 1843 geopend en den 17^{den} Julij daaraanvolgende ook het deel tot Driebergen.

Men heeft in het meergemeld rapport van 1°. Januarij 1845 berekend dat de aldus gedurende het geheele dienstjaar 1844 geëxploiteerde lengtebaan kan gesteld worden te hebben bedragen 40½ Nederl. mijl (kilometer), waarvan de bruto-ontvangsten in dat jaar 1844 is geweest *f* 299,386.95^{5}, terwijl de exploitatiekosten hebben gevorderd *f* 156,959.10^{5}; blijvende alzoo eene netto opbrengst van *f* 142,427.85, dat is per Nederlandsche mijl (kilometer) ongeveer *f* 3516.

De spoorweg van Amsterdam tot Haarlem werd geopend den 20sten September 1839, van Haarlem tot Veenenburg den 2^{den} Junij 1842, van Veenenburg tot Leiden den 17^{den} Augustus 1842, van Leiden tot Voorschoten den 1sten Mei 1843, van Voorschoten tot 's Gravenhage den 6^{den} December 1843, van 's Gravenhage tot Rotterdam den 2^{den} Junij 1847.

De bruto opbrengsten van de partiele exploitatie in de jaren 1840 — 1846 is geweest.

VAN AMSTERDAM.	Lengte in kilometers.	Dienst-jaren.	Bruto opbrengst per jaar. In totaal.	Bruto opbrengst per jaar. p. kilometer.
tot Haarlem....	17	1840	*f* 168,833.00	*f* 9931,00
„ „	„	1841	136,699.00	8041.00
„ Veenenburg.	30	1842	210,574.00	8823.00
„ Leiden	45.5			
„ Voorschoten.	51	1843	335,899.00	9110.00
„ 'sGravenhage	61			
„ „	„	1844	589,230.00	9660.00
„ „	„	1845	643,986.00	10,557.00
„ „	„	1846	624,290.00	10,234.00

Van welke bruto opbrengst ongeveer 60 ten honderd voor exploitatiekosten behoort te worden afgetrokken; blijvende alzoo de netto opbrengst der partiele exploitatie gedurende de eerste zeven jaren gemiddeld 3220 gulden per nederlandsche mijl (kilometer).

De vraag, welke de wetgever bij het onderzoek van dit wets-ontwerp uit het finantieel oogpunt te beantwoorden heeft, is, of de voorzigtigheid gedoogt, dat tot zulk eene uitgave besloten wordt.

Indien het vrijstond, zich op de vroeger door de Tweede Kamer geuite meening te beroepen, dan schijnt men te mogen aannemen dat uit dit oogpunt bij die Kamer althans geen bezwaar zal bestaan.

Immers het is bij de discussie omtrent het laatste wets-ontwerp betreffende de noorder- en zuiderspoorweglijnen genoegzaam aangetoond, dat de lasten, welke men bij die wet voorstelde aan den Staat op te leggen, ten behoeve van de spoorwegen alleen inderdaad eene uitgaaf en verbindtenis daarstelden die te zamen *f* 28,500,000 en *f* 76,000,000, dat is in het geheel *f* 104,500,000, konden beloopen; terwijl, de opbrengsten door de bijzondere personen genoten wordende, de kwade kansen voor rekening van den Staat kwamen en de voordeelige resultaten, zoodra er waren, geheel aan de concessionarissen verbleven.

Men wenscht echter niet, die thans gesloten discussien op nieuw te openen, en zonder eenig beroep te doen op de vroeger in de Staten-Generaal, zoowel Eerste als Tweede Kamer, geopenbaarde meeningen, zal men het vraagpunt geheel onafhankelijk daarvan beschouwen. En dan aarzelt de Regering niet te verklaren, dat, ofschoon zij de uitgaaf zeer aanzienlijk vindt in verband met den toestand der staatsfinantien, zij echter zoo zeer doordrongen is, niet alleen van de wenschelijkheid, maar van de bijna onvermijdelijke noodzakelijkheid om onzen internationalen toestand te verbeteren en om de binnenlandsche handels- en vooral personen-communicatien te versnellen en te vereenvoudigen, dat zij vermeent dat het hooge cijfer der te doene uitgaven niet behoort af te schrikken van ernstige pogingen om dit doel te bereiken, mits de uitgaven blijken mogelijk te zijn zonder de toekomst der finantien in gevaar te brengen.

Die mogelijkheid nu vermeent de Regering dat bestaat.

Wanneer zij tot het bewijs van de waarheid dezer stelling overgaat, neemt zij tot grondslag harer redenering den tegenwoordigen toestand onzer inkomsten en uitgaven.

Dit mag zij doen, omdat het hier eene uitgaaf geldt, door den wetgever vast te stellen, en waarvoor de gelden jaarlijks op de begrooting zullen moeten worden gebragt; en omdat het *niet* geldt eene verbindtenis ten behoeve van derden, waaraan gestand moet worden gedaan, welke omstandigheden ook later ontstaan.

Deze eenvoudige opmerking strekt al aanstonds om bij de discussien omtrent dit vraagpunt zoo min mogelijk te treden in gedachtenwisseling, geput uit den staatkundigen toestand van Europa of uit de wisselvalligheid der opbrengsten onzer overzeesche bezittingen.

Zij, die een vurig verlangen koesteren om meer spoorwegen in Nederland te bezitten, maar die òf terugdeinzen voor de vrees om den Staat verbindtenissen te zien aangaan, welke hij niet in staat zou zijn te vervullen, òf de verwezenlijking van hun verlangen zien tegengehouden door hen, die een afschuw hebben van de mogelijkheid van verwarring in de finantien, — dezen moeten het goedkeuren, dat een weg wordt ingeslagen, waarbij, met vermijding van discussie over eventualiteiten, alleen de toestand zoo als die is onderzocht behoeft te worden.

Die toestand nu is deze: dat, alles op denzelfden voet blijvende en zonder te rekenen op vermeerdering van inkomsten ten gevolge van meerdere welvaart of vermeerdering van bevolking, onze inkomsten bij de laatst aangenomen begrooting hebben kunnen worden gesteld op ruim *f* 90,000,000, terwijl de uitgaven, waaronder eene gewone amortisatie, die toch nog altijd *f* 1,000,000 bedraagt, gestegen zijn tot *f* 73,000,000, zoodat er een overschot van *f* 17,000,000 bestaat, waarvan echter zal moeten afgetrokken worden in de eerste jaren voor de emancipatie der slaven eene som van *f* 15,000,000, en de nog onzekere som benoodigd voor de verbetering der gemeenschap onzer groote handelsteden met de zee, waarvoor de uitgaven echter in acht jaren tijds ten hoogste *f* 25,000,000, dat is jaarlijks ruim *f* 3,000,000, kunnen bedragen. Zoodat men mag aannemen, dat eene jaarlijksche uitgaaf van *f* 10,000,000 voor spoorwegen mogelijk is; daar men immers in het oog moet houden:

1°. dat de uitgaven voor de renten der staatsschuld jaarlijks verminderen;

2°. dat niet al de op de verschillende hoofdstukken der begrooting gebragte sommen uitgegeven worden, maar dat er om en bij het millioen jaarlijks onuitgegeven blijft.

Na deze korte uiteenzetting van de mogelijkheid der voorgestelde uitgaven, zonder de toekomst der finantien in gevaar te brengen, veroorlooft men zich nog de volgende opmerkingen.

De *eerste* is, dat het volk van Nederland, zoowel Regering als ingezetenen, zich wel behoort te doordringen van de overtuiging dat het, in de eerste jaren zooveel bestedende om het genot van spoorwegen te verkrijgen, zich gestreng moet ontzeggen het doen van andere buitengewone of van eenige andere dan volstrekt noodzakelijke uitgaven.

De *tweede* is, dat men thans van het oogenblik, dat gunstig is, moet gebruik maken, en zich evenmin moet laten terughouden door het gevoel dat men niet alles erlangt wat men welligt gewenscht had, als door de vrees, dat latere omstandigheden, van hooger hand afkomstig, eenige tijdelijke stremming in de volledige afmaking zouden kunnen doen ontstaan, terwijl altijd, de beginselen vastgesteld en met de werkzaamheden een aanvang gemaakt zijnde, de zaak met ieder jaar gemakkelijker te overzien is en telkens het noodige kan worden verrigt.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
S. VAN HEEMSTRA.
De Minister van Staat en van Finantien,
VAN HALL.

Te Haarlem, bij JOH. ENSCHEDE EN ZONEN.